

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет фізичного виховання і спорту
Кафедра олімпійського та професійного спорту

Дипломна робота

**РОЗРОБКА ІНТЕГРАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ ПІДВИЩЕННЯ
ТАКТИЧНОЇ НА ТЛІ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ЮНИХ ХОКЕЇСТІВ**

Студент 683 групи
Студенко В.В
Науковий керівник
К.н. з фіз.вих.спорту,доцент
Дубачинський О.В

Миколаїв 2022

ЗГІДНО РІШЕННЯ КАФЕДРИ олімпійського та професійного спорту

Протокол № 8 від 17.01.2022р.

дипломну роботу магістра Студенко В.В

на тему: «Розробка інтегральної методики підвищення тактичної на тлі удосконалення технічної підготовки юних хокеїстів» рекомендувати до захисту.

Завідувач кафедри

Олег ОЛЬХОВИЙ

Декан факультету

Андрій ЧЕРНОЗУБ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	8
1.1. Особливості початкового навчання ігровим прийомам юних хокеїстів...8	8
1.2. Роль наочно-інформаційних образів у діяльності спортсменів-ігровиків13	13
1.3. Ситуаційні уявлення у структурі навчання спортсменів руховим діям...17	17
1.4. Значення ігрової діяльності у підготовці юних спортсменів.....21	21
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ..	25
2.1. Методи досліджень.....25	25
2.2. Організація досліджень.....27	27
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ...30	30
3.1. Виявлення особливостей реалізації тактико- технічних дій хокеїстів 9-10 років	30
3.2. Експериментальне обґрунтування методики навчання індивідуальним тактико-технічним діям хокеїстів 9-10 років на основі конструювання ситуативних завдань.....53	53
ВИСНОВКИ.....	64
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	67
ПОСИЛАННЯ.....	69

Вступ

Актуальність теми дослідження. Сучасний хокей вимагає від спортсменів уміння застосовувати широкий спектр технічних та тактичних прийомів у тренувальних та змагальних умовах, обумовлених наявністю знань про способи ведення спортивної боротьби [13, 56, 73, 98].

Фахівцями наголошується, що успішність в ігровій діяльності залежить не тільки від сформованості у гравців уявлення про структуру руху, уміння стабільно виконувати їх, а й від знань специфічних ігрових умов. Гравцям необхідно виконувати велику кількість індивідуальних і групових дій в одиницю часу, оперативно і раціонально приймати рішення в ситуаціях, що складаються [23, 49, 57, 79].

Однак спостереження за діяльністю змагань юних хокеїстів показують, що гравці часто використовують однакові прийоми в різних ігрових ситуаціях або вичікують, поки ігрова ситуація буде відповідати тим діям, які вони звикли використовувати в тренувальних умовах [9, 13, 55, 81].

Виникає проблемна ситуація, яка виявляється у тому, що часто гравці неправильно розцінюють ігрові ситуації та приймають нераціональні рішення, що призводить до недостатньої стабільності та варіативності індивідуальних дій. В даному аспекті сприйняття, уявлення рухової дії та ігрової ситуації мають важливе значення для ефективного реалізації ігрових та тренувальних завдань.

Постановка ситуативних завдань у процесі тактико-технічної підготовки спортсменів дозволяє більш предметно розглядати ігрову діяльність. «накладати» структуру на структуру гри [31, 44, 62]. Крім цього, вирішується проблема диференційованості змісту ігрової діяльності, що відображається в підручниках зі спортивних ігор розділами техніки та тактики гри [38, 56, 73].

Таким чином, якщо тренер не допоможе гравцеві сформувати уявлення про логічний простір гри, що визначають підцілі ігрової діяльності та

осмислення ситуативних завдань, що виникають при цьому, разом зі способами їх вирішення, то гравець підсвідомо формуватиме їх сам методом «попутного навчання» в ході самої гри.

Об'єкт дослідження: тактична та технічна підготовка хокеїстів 9-10 років.

Предмет дослідження: методика навчання індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років на основі конструювання ситуативних завдань.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики навчання індивідуальним тактико-технічним діям хокеїстів 9-10 років на основі конструювання ситуативних завдань.

Гіпотеза дослідження: передбачається, що процес навчання хокеїстів 9-10 років індивідуальним тактико-технічним діям буде ефективнішим, якщо:

- Вивчення специфіки тактико-технічних дій відбувається з урахуванням структури мінімальних ігрових ситуацій змагальної діяльності;
- у зміст вправ включені ситуативні завдання, які забезпечують за її вирішенні формування орієнтовної основи дій (наочно- інформаційних образів).

Завдання дослідження:

1. Визначити шляхи підвищення ефективності індивідуальних тактико-технічних процесів хокеїстів 9-10 років;
2. Виявити особливості реалізації тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років та розробити критерії їх оцінювання;
3. Виявити мінімальні ігрові ситуації у змагальній діяльності 9-10-річних хокеїстів;
4. Розробити та теоретично обґрунтувати модель побудови вправ на основі оцінки та аналізу індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів;
5. Розробити методику навчання індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років на основі конструювання ситуативних завдань та

експериментально перевірити ефективність її застосування.

Методи дослідження визначалися багатоплановістю дослідницьких завдань. Комплекс методів містив у собі: теоретичний аналіз даних науково-методичної літератури; аналіз програмного матеріалу; анкетування тренерів; відеоаналіз змагальної діяльності; педагогічний нагляд; експертну оцінку; психолого-педагогічне тестування; моделювання; педагогічний експеримент; математико-статистичну обробку отриманих даних з подальшою їхньою логічною інтерпретацією.

Наукова новизна дослідження:

- виявлено особливості реалізації індивідуальних тактико-технічних процесів хокеїстів 9-10 років;
- розроблено критерії оцінки індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів;
- розроблено та теоретично обґрунтовано модель побудови вправ на основі оцінки та аналізу індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів;
- розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено методику навчання індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів 9-10 років на основі конструювання ситуативних завдань, що включають зіставлення наочно-інформаційних образів рухів та зміст мінімальних ігрових ситуацій.

Теоретична значимість дослідження полягає у доповненні теорії та методики хокею даними, які дозволяють:

- розширити уявлення про можливості індивідуальної тактико-технічної підготовки хокеїстів 9-10 років;
- виділити критерії оцінки індивідуальних тактико-технічних процесів хокеїстів;
- систематизувати формування ігрових ситуацій під час навчання індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів початкової спортивної підготовки;
- уточнити послідовність розробки ситуативних вправ за тактико-

технічної підготовки хокеїстів.

Практична значимість дослідження полягає у можливому використанні моделі побудови вправ зі змістом ситуативних завдань, сформованих на основі оцінки та аналізу індивідуальних ігрових дій та спрямованих на навчання індивідуальним тактико-технічним діям хокеїстів 9-10 років:

- розроблено критерії оцінки якості виконання індивідуальних ігрових дій, що дозволяють оцінювати змагальну діяльність та визначати рівень індивідуальної тактико-технічної підготовленості хокеїстів різної кваліфікації;

- визначено сукупність рухових операцій, необхідні вирішення індивідуальних тактико-технічних завдань спортсменом у мінімальних ігрових ситуаціях;

- запропоновано модель побудови вправ на основі оцінки та аналізу індивідуальних ігрових дій у змагальній діяльності, яка може бути використана при розробці ситуативних вправ, спрямованих на навчання індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів;

- розроблено практичні рекомендації щодо використання методики навчання індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів, що дозволяють тренерам моделювати ігрові ситуації різної складності при розробці вправ тактико-технічної спрямованості.

Отримані результати можуть бути використані: у практичній діяльності спортивних шкіл, клубів при навчанні хокеїстів початкового етапу спортивної підготовки; у системі підготовки фахівців у галузі хокею з шайбою у середньо-спеціальних та вищих навчальних закладах; на курсах підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки спеціалістів з хокею з шайбою.

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (137). Загальний обсяг дипломної роботи складає 83 сторінок, вона містить 10 табл. та 15 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1.1. Особливості початкового навчання ігровим прийомам юних хокеїстів

Успішність ігрової діяльності у хокеї з шайбою багато в чому залежить від різноманіття технічного арсеналу гравців та здатності реалізацій технічних прийомів у складних ігрових ситуаціях, в умовах протидії суперників та наростаючої втоми [2, 18, 35, 78].

У процесі ігрової діяльності суворі просторово-часові межі рухових прийомів хокеїстів, викликані потребою своєчасною реакцією на ігрову ситуацію та обмежені правилами змагань, встановлюють питання навчання руховим діям, що домінують у багаторічній підготовці спортсменів [31, 47, 66, 89]. На етапі розвитку теорії та методики хокею питання навчання молодих гравців руховим прийомам представлені досить різнобічно [28, 47, 68]. На думку багатьох дослідників, від правильності виконання біомеханічної структури рухових процесів залежить результативність гравця [31, 43, 57, 78].

Техніка хокеїста характеризується раціональністю використання рухів окремих частин тіла чи всього тіла у сукупності, вкладених у вирішення рухових завдань. Слід зазначити, що протягом багатьох останніх років у роботі з хокеїстами-початківцями фахівці використовують ідентичний підхід до процесу технічної підготовки [17, 49, 55, 87]. Багато в чому це пов'язано з тим, що в теорії та практиці підготовки хокеїстів прийнято вважати, що без належного рівня технічної майстерності неможливе досягнення високих спортивних результатів.

Під спортивною технікою розуміється сукупна механіка та біомеханіка рухів. Ступінь технічної підготовленості оцінюється за вмінням використовувати рухові здібності, виконуючи в умовах єдиноборства в обмеженому режимі часу [25, 48, 86, 93].

Ми частково згодні з цими підходами і вважаємо, що технічну майстерність неможливо уявити без інтегрованої підготовки при переважній ролі розвиненого мислення гравця, оскільки саме мислення визначає перебіг подальших подій в ігровій діяльності.

Тренери дитячих команд зумовлюють освоєння хокеїстом різноманітних рухових навичок появою в нього творчих можливостей у здійсненні тактичних планів та комбінацій [28, 48, 69, 94]. Застосовувані гравцем за умов протидії з суперником індивідуальні, групові та командні дії характеризують спосіб ведення спортивної боротьби. Усі технічні прийоми служать засобом здійснення дії уявних планів гравців у процесі ігрової діяльності з вирішення тактичних завдань. Тактичні дії, у свою чергу, визначають способи ведення гри [21, 53, 74, 88].

Змагальна діяльність у хокеї з шайбою здійснюється в умовах частоті зміни ігрових ситуацій, що потребує гравців застосовувати рухові дії з урахуванням їх особливостей. Незважаючи на цю специфіку гри, розкриваючи особливості тактико-технічної підготовки гравців, багато наукових досліджень засновані на первинному формуванні моторного (рухового) компонента, які зведені до формування на ранніх етапах підготовки рухових умінь та за допомогою багаторазових повторень до вищого ступеня технічного оснащення – рухових навичок [28, 47, 68, 95].

У існуючій нині системі підготовки хокеїстів-початківців навчання руховим діям практикується переважно на ранніх етапах спеціалізації. Саме початковий етап навчання є багато в чому визначальним для підготовки гравця високого рівня. У процесі підготовки юних хокеїстів пред'являються високі вимоги до рухового оснащення, наповненого різними руховими діями, що здійснюються за умов підвищеної рухової координації у поєднанні з високою інтенсивністю рухів [33, 58, 64, 91].

Заняття хокею з шайбою на початковому етапі сприяють всебічному розвитку дитини та вдосконаленню більшості фізичних якостей. Тренувальні заняття переважно носять оздоровчий характер, оскільки вони відбуваються

за умов свіжого повітря. Дитина на даному етапі освоює різні рухи, у тому числі взаємодіє з партнерами по команді, що, у свою чергу, сприяє розвитку його особистих та комунікативних якостей [29, 48, 69].

Опанування основою техніки складає початковому етапі навчання з допомогою вправ шляхом багаторазового виконання окремих фаз і прийому загалом у спрощених умовах. Чим дуже часто зловживають дитячі тренери в «перегоні» за секундним результатом. Досить добре освоїти один прийом, далі переходити до наступного складнішого. Під час навчання технічним прийомам важливо дотримуватися оптимальної кількості повторень вправ із відповідними інтервалами відпочинку.

Сюди можна віднести спеціальний інвентар, який використовується при навчанні хокеїстів-початківців, зокрема, правильно підібрана по висоті, жорсткості і вазі хокейна ключка. Часто маленькі діти тренуються з ключками для дорослих, які завдають дискомфорту при виконанні технічних прийомів, і згодом у гравців формуються неправильні навички. Доцільно використовувати на початковому етапі навчання маленькі за розміром шайби або шайби стандартного радіусу з невеликим отвором у центрі для полегшення. Таким чином, слід підкреслити, що початковий етап навчання є важливим під час закладання технічного арсеналу. За допомогою застосування правильно підбраного спеціального інвентарю можна значно підвищити ефективність процесу технічної підготовки хокеїстів-початківців.

Ключовою особливістю щодо юних котрі займаються до тренувального процесу є бажання якнайшвидше пограти в рухливі ігри або хокей за умови недостатнього знання про правила та закономірності гри [26, 49, 66, 91].

На нашу думку, застосовувані тренерами-практиками в процесі підготовки засоби та методи носять монотонний характер, що не викликають інтересу у тих, хто займається, що стає підставою для зниження продуктивності процесу підготовки. Ми вважаємо, що для підвищення інтересу до заняття та його ефективності тренувальний процес на початковому етапі спеціалізації повинен відрізнитись підвищеним емоційно

збарвленим фоном.

Річний цикл підготовки юних хокеїстів, згідно з програмою підготовки, включає реалізацію теоретичної підготовки, загальної та спеціальної фізичної, тактико-технічної, ігрової та змагальної підготовки [15, 45, 67, 99].

Навчання хокеїстів до 10 років протікає за умов переважної домінанти технічного оснащення проти тактичної. На долю техніки припадає 75% від загального часу в сезоні [34, 55, 73].

Слід зазначити, що у тренувальному процесі молоді хокеїсти досить впевнено демонструють вже добре знайомі руху, і дії, наступні до суворо регламентованим вправам, зведені до виконання у точно заданої формі. Але застосування у процесі навчання змагального методу, що характеризується виконанням завдань близьких за змістом до змагальних, саме: обмеженого часом, кількістю виконаних спроб, наявністю активних суперників - вже викликають в спортсменів труднощі [17, 49, 66].

Одна з найпоширеніших проблем полягає в тому, що в ігрових умовах юні хокеїсти вибирають недоцільні ігрові прийоми або способи їх виконання, що призводить до низької реалізації ігрових моментів. Низька індивідуальна результативність дій викликана тим, що у змагальній діяльності юні гравці стикаються із раніше незнайомими ігровими ситуаціями. Спостереження дослідників свідчать, що найчастіше у подібних ситуаціях юні хокеїсти використовують ті дії, які вони добре освоїли в тренувальних умовах [22, 48, 57, 82].

Оскільки навчання технічним навичкам здійснюється переважно за допомогою застосування однотипних тренувальних вправ з простими умовами їх реалізації (повільний темп виконання, відсутність зовнішніх перешкод, опорів суперника тощо), у гравців формуються рухові стереотипи, які, в свою чергу, є однією з причин недостатньої варіативності дій [19, 48, 66].

Двигуні стереотипи, відпрацьовані в процесі навчання, ефективні у застосуванні до простих ситуацій, а не до моментів, які мають

непередбачуваний характер [31, 53, 65].

Технічна майстерність хокеїста пов'язана з фізичною та психологічною підготовленістю. Високий рівень виконавчої майстерності може бути досягнутий без наявності добре розвинених інтелектуальних здібностей гравця, які сприяють придбання необхідних знання способи реалізації власних дій у процесі ігрової діяльності [23, 49, 55, 78].

Для того, щоб гравці були повністю залучені до реальних умов гри, запропоновані у тренувальному процесі засоби та методи повинні повною мірою відповідати умовам змагальної діяльності. Робота над навчанням руховим процесам без підключення тактичного компонента не дає повноцінного результату. Тактична підготовка сприяє розвитку інтелектуального мислення спортсмена, усвідомленості щодо освоєння та застосування техніки. Саме тому технічна і тактична види підготовки, створені задля оволодіння руховим процесам з осмисленням доцільності їх застосування, взаємозалежні між собою і називаються у більшості літературних джерел як тактико-технічна підготовка [19, 39, 54].

Ігрова діяльність у хокеї з шайбою реалізується не лише за допомогою великих енергетичних витрат, пов'язаних із фізичною активністю, а й із проявом інтелектуальних здібностей спортсменів. Роздуми, пов'язані з реакцією на ігрову ситуацію, обґрунтовані процесами сприйняття зовнішнього світу та його оцінкою. Дивергентне мислення сприяє реалізації творчих здібностей гравців. У більшості випадків фахівцями не враховуються особливості прояву розумових процесів, за допомогою яких гравцям доводиться вирішувати різноманітні ігрові завдання у змагальній діяльності. Про це свідчить система підготовки хокеїстів, в якій з позиції методології та практики навчання тактиці та техніці відбувається окремо, незважаючи на те, що в процесі ігрової діяльності ці два важливі компоненти виконуються цілісно під управлінням психічної діяльності гравця, яка включає морально-вольові та інтелектуальні якості [27, 49, 68].

Інтеграція наукових знань у галузі теорії та методики спортивної

підготовки (психофізіології, морфології, біомеханіки тощо) може сприяти оволодінню спортсменами ігровою діяльністю на вищому інтелектуальному рівні [7, 33, 65].

Технологія сучасного навчання потребує інноваційної переоцінки, що віддає перевагу інтегрованому підходу із збереженням усіх сторін підготовки (фізичної, технічної, тактичної, психологічної, ігрової, теоретичної та ін.) з провідною часткою психологічного спрямування, наповненою вправами ситуаційного характеру, що, на нашу думку, дозволить хокеїстам у грі застосовувати рухові прийоми по мірі обставин, що склалися, а не ті, які вони краще освоїли на тренуваннях [18, 36, 75].

В даний час є напрямки, що представляють власний погляд на техніко-тактичну підготовку спортсменів-ігровиків з урахуванням швидкоплинності ігрових ситуацій та їх взаємозв'язку між собою.

1.2. Роль наочно-інформаційних образів у діяльності спортсменів-ігровиків.

Ігрові види спорту мають специфічну особливість, яка полягає у різноманітності, складності та непередбачуваності ігрових ситуацій у змагальній діяльності [19, 48, 57].

Успіх у командно-ігрових видах спорту значно залежить від сформованості у гравців уявлень про структуру ігрової діяльності (на основі розвинених когнітивних функцій спортсмена, компетенції тренера, ігрової практики), що включають знання про мікро- та макро-епізоди змагальної діяльності. Ключову роль цьому аспекті грають наочно-інформаційні образи спортсменів-ігровиків (ситуаційні уявлення) [23, 51, 73].

В умовах різноманіття ігрових ситуацій спортсмен повинен уміти прогнозувати хід подій, що розвиваються, на майданчику за допомогою ситуаційних уявлень, тобто об'єктивне регулювання тактико-технічних прийомів спортсменів-ігровиків можливе лише в умовах попереднього представлення тієї чи іншої ігрової ситуації на основі сприйняття реальності

[22, 40, 58, 72].

Працюючи зі спортсменом формування специфічних виду діяльності ситуаційних уявлень дозволяє найбільш предметно розглядати змагальну діяльність, «накладати» структуру тактико-технічних процесів на структуру гри. Крім цього, вирішується проблема диференційованості змісту ігрової діяльності, що відображається в підручниках зі спортивних ігор розділами техніки та тактики гри. Включаються два важливих рівня розгляду цього змісту – рівня ігрових ситуацій та умов ігрової діяльності, поза якими саме цей зміст стає абстракцією.

Сформовані ситуаційні уявлення, що є основою психомоторних особливостей, є когнітивно-моторною ланкою спортсмена (сенсомоторні, перцептивні, інтелектуальні, нейродинамічні складові) і багато в чому визначають успішність реалізації тактико-технічних завдань у спортивних іграх [41, 53, 75].

Ми припускаємо, що сформовані наочно-інформаційні образи дозволять створити детальні уявлення про специфічні для виду спорту ситуації, виділивши знання про просторово-часові межі ігрового епізоду, кількісний і якісний склад його учасників, способи застосування рухових прийомів з урахуванням біомеханіки рухів суперників. Наприклад, в момент обіграшу захисника в хокеї з шайбою атакуючий гравець повинен мати у своїй свідомості повну характеристику дій свого опонента, що включає в себе знання про положення опорної ноги, рівень його концентрації, спрямованість погляду в момент протидії, розташування ключки. Облік даних деталей дозволить атакуючому гравцю застосувати прийом, що повністю суперечить за своїм характером біомеханічним діям суперника (обіграш у протилежний від руху суперника бік, обіграш під ключку або опорну ногу).

Про актуальність теми, пов'язаної з формуванням наочно-інформаційних образів, свідчить широкий спектр науково-методичної літератури, що вивчає особливості мислення у різноплановій діяльності

спортсменів. У сучасній теорії спорту зустрічаються такі терміни як моторний образ, розумовий образ, руховий образ, уявне тренування, образне повторення, візуалізація, кінестетичний образ.

На сучасному етапі теорії та практики спорту представлені приклади, що розкривають особливості сприйняття, формування ситуаційних уявлень у командно-ігрових (ситуаційних) видах спорту. Будь-які рухові дії гравця виконуються за допомогою довільного контролю за власними рухами. У свою чергу, це викликає додаткову складність у прийнятті гравцем вірного тактичного рішення, оскільки його увага більшою мірою зосереджена на виконанні окремих рухів або самої рухової дії. Внаслідок цього у свідомості спортсмена формується помилкова, що несе собою неповноцінно-освоєний характер наочно-образна модель майбутньої поведінки, яка з великою часткою ймовірності застосовуватиметься спортсменом у подібній ігровій ситуації [15, 34, 55, 71].

В.В. Козин, 2016, розглядаючи проблему ситуаційних уявлень в ігрових видах спорту, поділяє особливості уявлень початківців та кваліфікованих спортсменів. Спортсмени-ігровики з недостатнім ігровим досвідом відрізняються відсутністю знань про структуру ігрової діяльності, отже, зазнають труднощів у прогнозуванні подальших дій. Наприклад, легко піддаються провокуючим, хибно-обманним рухам з боку досвідчених спортсменів, що призводить до вимушених, програних позицій. Гравці, які освоїли теоретичні знання і мають більше практичного досвіду, ефективніші у реалізації тактико-технічних процесів.

Внаслідок цього виділені авторами ключові когнітивні фактори, що впливають на ефективність реалізації тактико-технічних дій спортсменів у процесі ігрової діяльності, свідчать про те, що об'єктивність інтерпретації ігрової ситуації впливає на адекватність та ефективність майбутніх тактико-технічних дій, самооцінка поведінки спортсмена відбивається на результативності його дій, а ігровий досвід необхідний інтерпретації знань про специфіку тактико-технічного поведінки у процесі змагальної діяльності.

На підставі цього логічно припускати, що перелічені вище фактори впливають на мислення спортсмена і повинні враховуватися фахівцями при підготовці спортивних команд [26, 44, 72, 89].

Недостатній рівень тактичного мислення призводить до безпідставних та малоефективних дій в умовах ігрового єдиноборства. Тактико-технічне майстерність супроводжується наявністю знання способи ведення спортивної боротьби, вмінням управляти власними діями. Тактико-технічна дія вважається ефективною, якщо спортсмен своєчасно та доцільно виконує ігрові прийоми, при цьому заздалегідь передбачаючи наміри суперника, знаючи його слабкі та сильні сторони.

Важливо, щоб спортсмен умів змушувати суперника діяти у незручній йому ситуації, у своїй забезпечивши собі вигідну позицію [22, 47, 55]. Наприклад, при виконанні штрафного кидка в хокеї гравцеві важливо виконати помилковий рух, який би дозволив воротареві команди суперників виконати рухову дію у відповідь. У момент виконання реакції у відповідь воротаря важливо своєчасно виконати необхідний прийом (обіграш, кидок) для логічного завершення епізоду. Всі ці умови можуть бути забезпечені, якщо спортсмен уміє правильно оцінювати ігрову ситуацію та на її основі реалізовувати план власних прийомів.

Сукупність умов, що складаються, обставин становлять основу ситуації, яка є результатом квазі-сенсорних відчуттів. На основі сенсорного сприйняття дійсності ситуація видається у вигляді модельної схеми у свідомості людини. Іншими словами, ситуація - це збіг обставин, що виділяється як таке серед інших «фонових» або "незначних" подій. Пізнаючий суб'єкт (спортсмен) через власну обмеженість не здатний розглядати і осягати все нескінченне різноманіття процесів та станів.

Існує кілька видів ситуацій: ретроспективна ситуація – події, що вже відбулися, поточна ситуація – переживання сьогодення, прогнозована ситуація – модель майбутніх обставин [23, 58, 71].

Під ігровий ситуацією у спортивних іграх розуміється сукупність

зовнішніх обставин як розташування партнерів і суперників на майданчику, їх кількості, координаційної складності дій [66]. Процес гри поділяється на частини, у яких спортсмен безпосередньо вчиняє цілеспрямовані дії. За цих обставин ситуації виникають у свідомості спортсмена у вигляді сукупності обставин, що зовні склалися [51, 75, 83].

Таким чином, ситуаційні уявлення виступають як повторні образи внутрішнього та зовнішнього світу спортсмена, які утримуються у його свідомості після сприйняття первинних образів. Якщо ситуаційні сприйняття відносяться до сьогодення (що відбувається в даний момент), то ситуаційні уявлення переносяться на майбутнє або минуле (спортсмен може відтворити в пам'яті ігрову ситуацію, яка виникала раніше на змаганнях або уявити якою вона буде). Іншими словами, ситуаційні уявлення є образною пам'яттю людини (спортсмена), що відноситься до ігрових ситуацій [25, 48, 66].

1.3. Ситуаційні уявлення у структурі навчання спортсменів руховим діям.

Провідною тенденцією підготовки спортивних команд є прагнення тренерів підвищити ефективність тактико-технічних показників своїх гравців. Технічна майстерність спортсменів – термін з теорії та методики спорту, заснований на технічну підготовку. Під спортивною технікою розуміється сукупність рухових дій спортсмена, вкладених у досягнення максимально високих спортивних результатів у тому чи іншому виді спорту. Технічна підготовка реалізується за допомогою специфічної організаційної форми побудови тренувального процесу, що полягає у використанні педагогічних засобів та методів, для досягнення високого рівня виконавчої майстерності [14, 38, 80]. На думку деяких фахівців, рухове навчання є пріоритетним стратегічним завданням у структурі багаторічної підготовки спортсменів високого класу.

Популярність спортивних ігор таких як футбол, баскетбол, хокей з шайбою активно зростає, а разом зі зростанням популярності зростають і

вимоги до підготовки гравців. Спортивні ігри стають ще динамічнішими, з більш високими умовами дотримання правил гри, що висуває особливі вимоги до швидкості обробки інформації та прийняття рішення. У зв'язку з цим оцінні та прогнозовані здібності гравців, що становлять основу ігрового мислення, повинні привертати особливу увагу у системі рухового навчання.

У командно-ігрових видах спорту тактико-технічні дії застосовуються в епізодичних умовах, що часто змінюються, при необхідності їх реалізації відповідно до ігрової обстановки, умови якої носять непередбачуваний характер. У цих обставинах творчо-виконавчі якості гравця виходять на перший план. На підставі цього логічно припускати, що ключові характеристики, що є основою ігрового мислення представників командно-ігрових видів спорту, не можуть залишатися поза увагою. Тактико-технічна підготовка в ситуаційних видах спорту вимагає спеціального підходу до тактичного мислення спортсменів, що включає в себе можливості оцінки ігрової ситуації та вибудовування алгоритму прийняття рішення [51, 66, 69].

Специфіка змагальної діяльності пред'являє високі вимоги до зорового орієнтування гравців в умовах дефіциту часу та просторово-часових обмежень. При поступово наростаючому втомі під час матчу гравцям необхідно робити спроби оборонних чи творчих дій за допомогою освоєних більшою чи меншою мірою рухових прийомів та варіативних рухових навичок [9, 13, 94].

Реалізація тактико-технічних дій включає три взаємопов'язані між собою компоненти: аналіз ігрової ситуації на основі сприйняття, вибір шляху вирішення ігрового завдання на уявному рівні і рухову реалізацію усвідомленого рішення. У даній послідовності дій, провідну роль грає система перцептивно-інтелектуальних і емоційно-вольових процесів, що виступають в епізодичних умовах, що активно змінюються, при необхідності спортсмена максимально швидко і ефективно реалізовувати націлені дії. Активні протидії суперника змушують виконувати різні ігрові прийоми, що відрізняються фактично, від заздалегідь запланованих, що призводить до

неузгодженості рухових прийомів [47, 48, 67].

Результати робіт, що розкривають структуру тактико-технічної підготовки юних хокеїстів, вказують на реалізацію тренерами-практиками даного розділу навчання шляхом домінуючого переважання рухового обладнання, який включає в себе індивідуальні вправи на оволодіння технікою переміщення на ковзанах, володіння ключкою, прийому та передачі брами. У цьому навчання необхідним ігровим прийомом здійснюється найчастіше активного опору суперника чи з участю пасивного опору. У тому числі програму тактико-технічної підготовки наповнено двосторонніми товариськими та контрольними іграми, які спрямовані на підготовку до змагальної діяльності. Слід зазначити, що вправи, що включають детальну структуру змагальної діяльності з різними варіаціями ігрових умов, що сприяють розвитку здібностей спортсменів візуалізувати і завчасно передбачати ігрові моменти, залишаються без уваги [17, 45, 63].

Тренувальний процес розглядається сучасними фахівцями з позиції, коли освоєні спортсменами технічні прийоми є засобом ведення гри, а тактична підготовка спрямовано навчання володінню ігровими прийомами. Відповідно до даної позицією, першим щаблем у розділі тактико-технічної підготовки виступає навчання руховим діям, а в міру їх освоєння за допомогою спеціальних тактичних вправ здійснюється навчання способів застосування рухових прийомів у типових ситуаціях гри [21, 53, 55, 57]. Наприклад, загальноприйнята система рухового навчання представлена трьома етапами. Перший етап характеризується створенням наочного образу рухової дії та уявленням про способи його виконання. На другому етапі відповідно до загальноприйнятих біомеханічних законів і в умовах низької інтенсивності рухів формується рухове вміння. На третьому етапі за допомогою багаторазових біомеханічних повторень та усунення помилок формується рухова навичка, підвищується ритм виконання, створюються передумови для варіативності рухових прийомів.

Розглядаючи технологію навчання тактиці, слід виділити набули

поширення в практичній діяльності способи передачі знань про манери рухової поведінки. У тренувальному процесі, у товариських та контрольних іграх тренери пояснюють основи індивідуального, групового переміщення на макеті хокейного майданчика або аналізують гру після її закінчення за допомогою відеотехніки для виявлення тактико-технічних помилок [39, 56, 74]. Ми вважаємо, що дана технологія навчання при багатьох її перевагах втрачає свою актуальність через те, що вона сприяє отриманню знань про способи ведення спортивної боротьби з боку, а не з позиції гравця.

Слід зазначити, що в командно-ігрових видах спорту найбільшу популярність передачі знань про рухову поведінку щодо того чи іншого ігрового епізоду в сучасній практиці має метод ігрового моделювання, заснований на використанні модельно-цільових вправ, тобто тренувальний процес організується тренерами-практиками таким чином, щоб його структура за своїм змістом відповідала типовим змагальним ситуаціям, включаючи строгу розстановку гравців на майданчику з позначенням конкретних ігрових завдань, просторово-часові межі рухових дій і пасивні або активні протидії суперників [11, 52, 67, 78].

У тому числі поширений спосіб передачі ігрового досвіду за допомогою вербального спілкування. У дослідженні Г.Л. Драндрова, 2011 зазначено, що знання про зміст ігрових ситуацій здебільшого передаються тренерами-практиками з орієнтацією на власний досвід. Найчастіше цих знань виявляється недостатньо, оскільки в процесі тактико-технічної підготовки переважає аналітичний підхід, що передбачає навчання діям у конкретних ігрових ситуаціях, а охопити всі ігрові ситуації не надається можливим через їх стихійний характер і велику різноманітність.

Укорінилася система тактико-технічної підготовки спортсменів-ігровиків, у якій рухове навчання, спрямоване формування базових, необхідних ведення гри технічних прийомів, доводиться до автоматизації з наступним переходом до тактичного компоненту, де знання про гру гравці отримують зі слів тренера чи наочно, а основи індивідуальної, групової та командної

взаємодії вдосконалюються за допомогою контрольних матчів, що призводить до виховання гравців з недостатньо ефективним рівнем індивідуальної майстерності [21, 61, 66].

1.4. Значення ігрової діяльності у підготовці юних спортсменів.

На даному етапі розвитку дитячо-юнацького спорту від якості підготовки спортсменів, зумовленого володінням тренерами-викладачами технологією навчання, залежить рівень професійної майстерності спортивного резерву. У цьому контексті особливу увагу привертає технологія підготовки спортсменів-ігровиків, оскільки у командно-ігрових видах спорту на відміну індивідуальних успішність виступу залежить лише від рівня індивідуальної підготовки, а й від злагодженості взаємодії всіх членів команди [9, 32, 54].

Ігрова діяльність у спортивних іграх наповнена великою кількістю різноманітних як індивідуальних тактико-технічних дій, і групових взаємодій. Ігрові тенденції пред'являють високі вимоги до особистих адаптаційних та просторово-орієнтованих здібностей спортсменів, а також – до рівня колективних взаємодій [13, 59, 66]. Проблема ефективності та тактико-технічних взаємодій спортсменів в ігровій змагальній діяльності дає підставу розкрити сутність самої гри та вимагає роз'яснення щодо її специфічних ознак для їхнього подальшого обліку в процесі підготовки. Ми припускаємо, що облік специфічних вимог гри може вплинути на вдосконалення старих або розробку нових методик, спрямованих на оволодіння ігровою діяльністю.

Гра як соціально-біологічне явище протягом усього свого історичного розвитку звертала на себе увагу з боку теоретиків, які прагнули розкрити її сутність з позиції різних галузей міждисциплінарного знання, і дотепер гру можна вважати невідомим феноменом [36, 54, 87].

Незважаючи на велику кількість літературних джерел, що розглядають теорії ігор і вказують на їх смислове значення, яке здебільшого пов'язане з

індивідуальним розвитком дитини, при цьому не розкривають мотивів, що спонукають грати. Гра є первинною формою діяльності у процесі онтогенезу людини. Маленька дитина, що грає в будь-яку гру, сама наповнює її певним змістом. Наприклад, розпізнаючи характеристику іграшки (форму, колір, розмір тощо.), у свідомості дитини формується образ предмета, і підставі сформованого у його свідомості образу він знаходить призначення цієї іграшки. В даному випадку за допомогою мимовільного вивчення предмета дитина отримує нові знання, які і виступають як значуща цінність і сенсом для нього. Іншими словами, нова інформація частково є сенсом гри.

Спортивні ігри на відміну інших різновидів ігор характеризуються наявністю цілей і завдань, вкладених у досягнення максимально високого спортивного результату. Спортсмени в процесі ігрової діяльності змагань досягають ігрової переваги над суперником за рахунок розвинених фізичних, психологічних та інших здібностей. Після досягнення бажаного результату спортсмени відчують моральне задоволення. Це виявляється у демонстративної радості, коли в процесі ігрового протистояння одна з команд прагне взяття воріт суперника. Уявивши таку картину, де спортивне протистояння в ігрових видах спорту позбавлене мети, що виражається у взяття воріт, то цьому випадку можна стверджувати у тому, що гра втрачає сенс і мотив. Учасники гри ставляться до своєї діяльності як до гри, доки перед ними не з'являться цілі та завдання, підкріплені мотивом діяльності, спрямовані на змагання із суперником. У цих умовах ігрові змагання є лише категорією гри [7, 24, 47].

Участь у спортивних змаганнях неможливо уявити без спеціалізованого процесу підготовки з використанням фізичних вправ з метою навчання та вдосконалення якостей гравців, які необхідні для досягнення високих ігрових показників. Розгляд тренувальної діяльності як процес передбачає необхідність управляти ним [28, 43, 64].

У теорії та методиці спорту гра представлена у вигляді одного з методів та специфічної форми організації вправ, що виступає дидактичним

засобом тренувального процесу. Даний метод широко використовується у процесі спортивної підготовки, що сприяє організації рухової діяльності у формі рухливих чи спортивних ігор. Ігри відрізняються за цільовими завданнями, вони можуть бути навчальними, вправними та вдосконалюючими. По кількісному складу гри поділяються на індивідуальні, парні, групові та командні [35, 54, 75].

Основна функція гри – педагогічна. Використання ігрового методу з навчання техніки окремих вправ має особливе місце в системі підготовки юних спортсменів. Головною особливістю ігрового методу є те, що він вносить у тренувальний процес змагальний характер.

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про те, що командно-ігрові види спорту пред'являють підвищені вимоги до вибору тактичних рішень в умовах ліміту часу і ігрових ситуацій, що часто змінюються. Реалізація тактико-технічних процесів перебуває у прямої залежності від рівня розвитку когнітивних функцій спортсменів, які забезпечують їх стабільним сприйняттям умов гри, високими аналізуючими, прогнозуючими і рефлекторними властивостями, що виражаються в умінні виконувати ефективно широкий спектр ігрових прийомів.

Багато дослідників виділяють ігрову діяльність як природну, вроджену потребу людини, яка виступає як основний засіб розвитку когнітивних функцій, пізнавальних і творчих здібностей, що не можна не враховувати у підготовці спортсменів, результативність яких багато в чому залежить від рівня розвитку ігрового мислення. З огляду на це, слід зазначити, що висока індивідуальна тактико-технічна майстерність хокеїстів може бути досягнута за допомогою збалансованого розвитку виконавського та орієнтовного компонентів рухової дії.

Проте дослідження у сфері спортивної підготовки юних хокеїстів показали, що у перших її етапах навчання здійснюється з акцентом формування виконавського компонента. Процес тактико-технічної підготовки хокеїстів реалізується багатьма практиками з використанням

традиційних вправ, спрямованих на формування біомеханічної структури технічних прийомів, а навчання ситуаційної призначеності даних прийомів, з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків між ігровими протистояннями розглядається лише поверхнево. гравців.

На наш погляд, це пояснюється тим, що в теорії та практиці хокею розділи техніки та тактики прийнято розглядати ізольовано один від одного. Усталена нашій країні диференційована концепція підготовки виявляється, з одного боку, у досягненні хорошої технічної підготовленості гравців з погляду естетики і точності виконання рухів, з іншого боку, без знань про специфіку застосування рухових прийомів в екстремальних умовах гри. Отже, добре сформована техніка рухів хокеїстів значно переважає програму прийняття рішення, що не завжди допомагає їм реалізовувати свої ігрові задуми.

Систематичні помилки у грі юних хокеїстів спричиняють цілу низку проблемних ситуацій, наприклад таких як відсутність довіри з боку тренерів, втрату інтересу до хокею, передчасний відхід зі спорту та багато іншого. Звідси, в теорії та методиці спортивної підготовки виникають розбіжності між традиційною технологією навчання та існуючою нині системою тактико-технічної підготовки.

Нами передбачається, що навчання руховим прийомам має реалізовуватися за допомогою діяльнісно-ситуативного підходу, згідно з яким у тренувальному процесі переважатимуть ігрові вправи, спрямовані на вивчення нових ігрових ситуацій різної складності та формування узгодженості рухів. Відповідно до даного підходу займаються матимуть можливість самостійно шукати спосіб розв'язання задачі у новій ситуації та одночасно формувати виконавський компонент рухової дії.

РОЗДІЛ 2.

МАТЕРІАЛ, МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Методи дослідження

Для вирішення поставлених завдань використано такі методи дослідження: теоретичний аналіз даних науково-методичної літератури, аналіз програмного матеріалу, анкетування тренерів, відеоаналіз змагальної діяльності хокеїстів, педагогічне спостереження, експертна оцінка, психолого-педагогічне тестування, моделювання, педагогічний експеримент, математико-статистичний аналіз.

2.1.1. Теоретичний аналіз даних науково-методичної літератури був проведений для вивчення проблеми навчання ігрових прийомів юних хокеїстів у підході, що нині використовується до тактико-технічної підготовки. Істотну увагу було присвячено вивченню основних детермінантів високої індивідуальної тактико-технічної майстерності представників командно-ігрових видів спорту, зокрема хокеїстів. Зокрема, було розглянуто питання про роль наочно-інформаційних образів у діяльності спортсменів різної кваліфікації, а також місце ситуативних уявлень у структурі навчання спортсменів руховим діям та значенні ігрової діяльності у процесі підготовки юних спортсменів.

2.1.2. Аналіз програмного матеріалу проводився для виявлення протиріч, пов'язаних з інтенсифікацією тактико-технічної підготовки та пошуку шляхів їх вирішення, вивчення особливостей тренувального процесу хокеїстів 9-10 років, а також з метою пошуку причин, що негативно впливають на ефективність тактико-технічної підготовленості гравців . Аналіз програм спортивних та спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву допоміг виявити обсяг часу, що відводиться хокеїстам 9-10 років на технічний, тактичний та тактико-технічний розділи підготовки, а також дозволив ознайомитися з положеннями про віковий перехід з груп спортивно-оздоровчого етапу підготовки Групи початкової підготовки.

Особлива увага була приділена вивченню особливостей підготовки хокеїстів початкового етапу.

2.1.3 Анкетування проводилося серед тренерів, які працюють із групами початкової підготовки для відповідності пріоритетних напрямків у практичній діяльності фахівців з методичними рекомендаціями робочих програм та практичних посібників з хокею з шайбою. Розроблена нами анкета включала питання, пов'язані із спрямованістю тренувальних занять, обсягів ігрової практики, що займаються в рамках товариських турнірів. Особлива увага була приділена виявленню значущих, на думку тренерів, факторів, що впливають на ефективність виконання техніко-тактичних дій у ігрово-змагальній діяльності.

Крім цього, пропонувалися питання щодо виділеного часу на тактико-технічну підготовку. В анкеті виявлялися особливості тренувального процесу та ролі використання в ньому ситуативних вправ з різними варіаціями за кількісними та якісними ознаками змісту ігрової змагальної діяльності.

2.1.4. Педагогічне спостереження здійснювалося з метою безпосереднього вивчення педагогічних підходів до підготовки хокеїстів початкового етапу багаторічної спортивної підготовки в умовах практики. Особлива увага приділялася збору інформації про особливості навчання технічним прийомам, індивідуальним та груповим тактико-технічним діям. Отримані під час педагогічних спостережень дані заносилися до спеціального протоколу. Виявлені явища і факти, отримані у процесі спостереження за тренувальною та діяльністю змагань порівнювалися з результатами, отриманими в ході аналізу науково-методичної літератури.

2.1.5. Експертна оцінка проводилася для визначення якості виконання технічних прийомів, рівня технічної підготовленості хокеїстів початкової спортивної підготовки. Як випробувані виступали 9-10-річні хокеїсти у кількості 23 осіб.

2.1.6. Моделювання ігрових ситуацій було виконано з метою аналізу ігрових ситуацій та формування тренувальних вправ для випробуваних

експериментальної групи. Детальному аналізу були піддані ігрові ситуації, у яких молоді хокеїсти виконували ігрові події з низькою ефективністю. Загалом було проаналізовано 3019 ігрових ситуацій, за результатами яких було сформовано дані про малоефективні тактико-технічні дії. Дані включали інформацію про часто зустрічаються ділянках майданчика, позиції, дії гравців в момент реалізації негативно оцінених прийомів і просторових характеристик ігрових протистоянь. На основі наявних даних про малоефективні ігрові дії були сформовані ігрові вправи, спрямовані на підвищення ефективності виконання індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів експериментальної групи.

2.1.7. Педагогічний експеримент проводився з метою оцінки ефективності розробленої методики навчання індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років на основі конструювання ситуативних завдань. У дослідженні брали участь 40 хокеїстів 9-10 років (по 20 осіб у контрольній та експериментальній групах). Контрольна група складалася з 20 хокеїстів дитячої команди 1. Експериментальна група включала 20 хокеїстів дитячої команди 2. Тактико-технічна підготовка у контрольній групі акцентувалася на навчанні базових стереотипних рухів та ігрових прийомів. Тривалість тренувальних занять у період експерименту становила 90 хвилин на день, 9 годин на тиждень. Із 468 годин, закладених у програму спортивної школи, на методику було відведено 299 годин.

2.1.8. Математико-статистичний аналіз застосовувався для вивчення отриманих показників у ході проведення дослідження. Виявлялося середньоарифметичне значення (\bar{x}) та середньоквадратичне відхилення (σ). За допомогою t-критерію Стьюдента проводилася оцінка достовірності відмінностей досліджуваних показників, де як критичний рівень значущості бралось значення ймовірності $P \leq 0,05$.

2.2 Організація дослідження

На першому етапі аналізувалися та узагальнювалися дані науково-

методичної літератури з метою обґрунтування проблеми наукового дослідження та пошуку шляхів підвищення ефективності індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років, конкретизувалися основні положення роботи. Істотна увага приділялася збору та обробці інформації про основні особливості початкового навчання ігровим прийомам юних хокеїстів, ролі наочно-інформаційних образів у діяльності спортсменів-ігровиків, місці ситуаційних уявлень у структурі рухового навчання спортсменів та значенні ігрової діяльності у процесі підготовки юних спортсменів.

На другому етапі були вивчені програми дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл з хокею з шайбою та шкіл олімпійського резерву для виявлення обсягу часу, виділеного на техніко-тактичний розділ підготовки, було проведено анкетування серед хокейних тренерів, які раніше і нині працюють з групами початкової підготовки, для виявлення особливостей тренувального процесу та ролі використання в ньому ситуативних вправ з різними варіаціями за кількісними та якісними ознаками змісту ігрової змагальної діяльності. Основна увага приділялася аналізу змісту структур навчальних програм, посібників, методичних рекомендацій, систем роботи різних шкіл виявлення особливостей техніко-тактичної підготовки юних хокеїстів.

На третьому етапі здійснювалося педагогічне спостереження за тренувальним процесом та змагальною діяльністю 9-10-річних хокеїстів, проводився відеоаналіз змагальної діяльності хокеїстів початкової підготовки для оцінки ефективності їхньої ігрової діяльності. Зокрема, порівняльного аналізу було піддано ігрові прийоми, що відрізняються ступенем ефективності в ігровій діяльності в рамках тренувальних ігор, а також товариських турнірів.

На підставі отриманих даних було сформовано категорію малоефективних ігрових прийомів для хокеїстів початкової підготовки. У свою чергу, це стало підставою для вдосконалення методики навчання

індивідуальних техніко-тактичних дій на основі конструювання ситуативних завдань.

На четвертому етапі проводився педагогічний експеримент. Для статистичного порівняння вихідного рівня психофізіологічних показників, технічної та індивідуальної тактико-технічної підготовленості що займаються та виявлення динаміки їх приросту на початку експерименту та після його закінчення в обох групах було проведено психолого-педагогічне тестування та відеоаналіз змагальної діяльності. Отримані результати оброблялися методами математичної статистики, описувалися результати досліджень, формувалися висновки та практичні рекомендації.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

3.1. Виявлення особливостей реалізації тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років

Для визначення виділеного тренерами часу різні види діяльності нами було проведено хронометрування 28 льодових занять у 13 групах початкової підготовки (рис. 3.1).

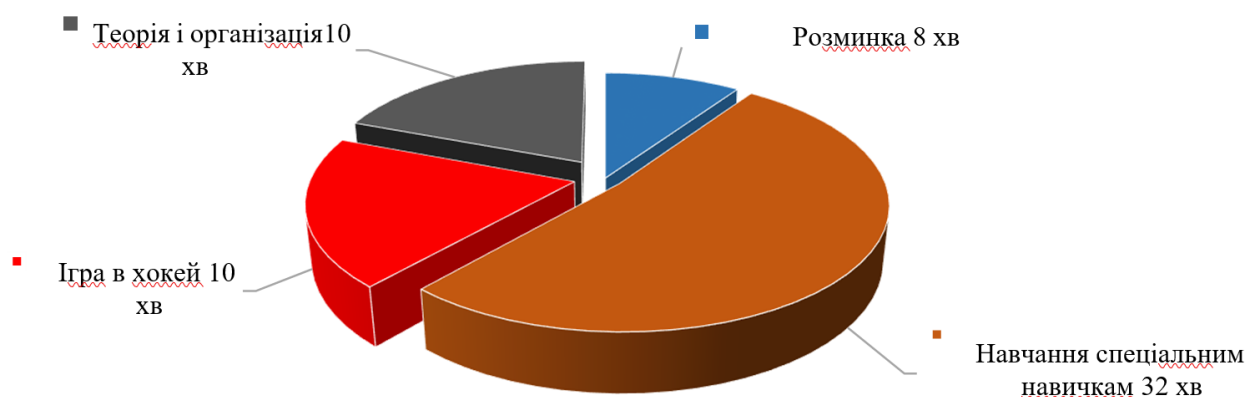

Рис. 3.1. Розподіл часу за видами діяльності у структурі тренувальних занять хокеїстів 9-10 років (n=28)

Отримані за результатами хронометрування дані виявляють протиріччя з результатами аналізу програмного матеріалу в організації тренувальних занять хокеїстів 9-10-річного віку, які виражаються у підборі спеціалістами засобів та методів навчання. У ході тренувальних занять тренери роблять великий акцент на навчанні техніки та тактики, використовуючи ігрові вправи лише наприкінці тренувальних занять у вигляді двосторонньої гри у хокей, приблизний час якої становить 10 хвилин.

За допомогою анкетування тренерів нами вивчено особливості тактико-технічної підготовки хокеїстів початкового етапу навчання, за результатами якого було виявлено таке. Двадцять один із тридцяти тренерів (70%) приділяють більше 50% від загального обсягу часу тактико-технічної підготовки, при цьому відзначаючи відставання за такими показниками, як

кидок по воротах, обведення суперника один в один, обманні рухи, прийом та передача, відбір шайби, катання та маневрування та самостійний вибір позиції у грі (рис. 3.2).

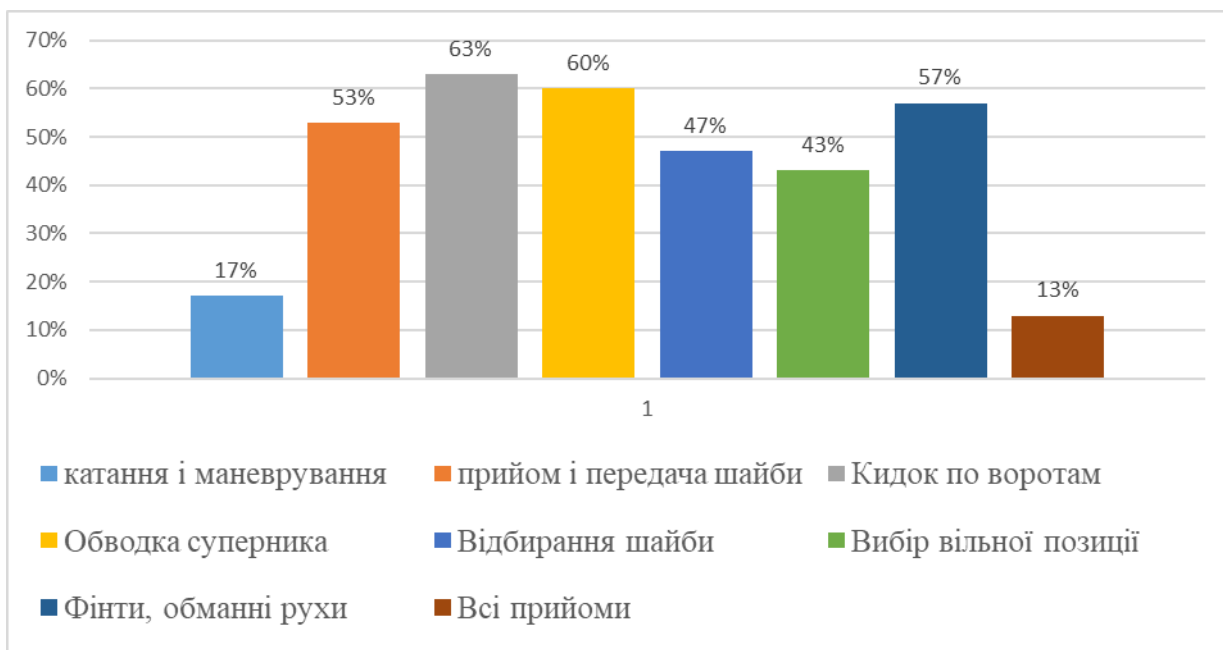

Рис. 3.2. Прийоми та дії, що викликають труднощі у змагальних іграх (n=30)

Як видно з даних, представлених на малюнку 4, 63% опитаних респондентів вважають найважчим для їх вихованців технічним елементом у грі – «кидок по воротах», 60% респондентів вважають, що «обведення суперника один проти одного» викликає у гравців труднощі в ігровій діяльності, менш важкоздійсненними, на думку тренерів, тактико-технічними прийомами в ігрово-змагальній діяльності виявилися «фінти, обманні рухи» - 57%, «прийом та передача шайби» - 53%, «вибір вільної позиції» - 43%, «катання та маневрування» - 17% і для 13% опитаних респондентів усі прийоми та дії викликають у них вихованців утруднення у процесі реалізації. Слід зазначити, що «вибір вільної позиції» виявився, на думку фахівців, менш скрутним для їхніх спортсменів. Однак, на нашу думку, здатність гравців вибирати вільну позицію на майданчику та покращувати її у

відповідність до умов ігрової діяльності є важливим ігровим компонентом, який значно впливає на ефективність індивідуальних та групових тактико-технічних дій.

Для порівняння нами були запропоновані аналогічні питання, що стосуються ефективності рухових прийомів та дій юних хокеїстів у рамках двосторонніх тренувальних ігор між собою (рис. 3.3).

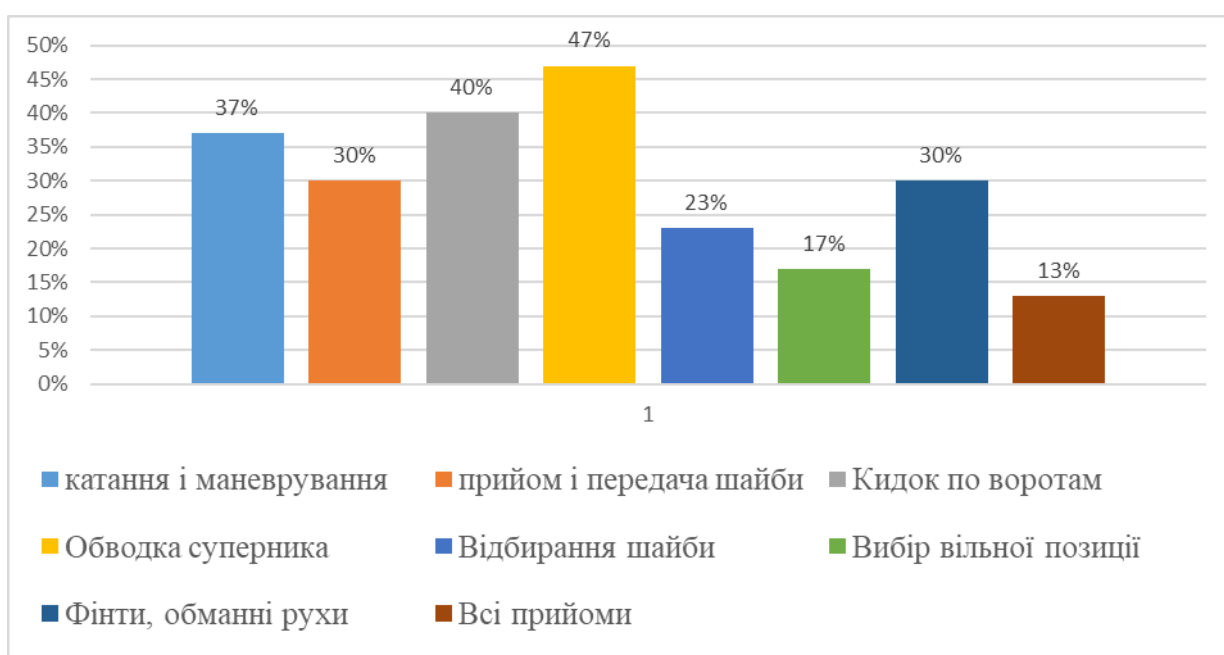

Рис. 3.3. Прийоми та дії, що викликають труднощі у тренувальних іграх (n=30)

Подані результати свідчать про те, що у тренувальному процесі юні хокеїсти в середньому на 15% ефективніше виконують окремо взяті рухові прийоми та дії.

Аналізуючи подані тренерами відповіді, були зроблені висновки щодо підходу, що використовується ними, в процесі тактико-технічної підготовки юних гравців. Наприклад, 21 з 30 опитаних фахівців (70%) вважають, що в ігровій діяльності змагань надійність виконання дій залежить від психологічної стійкості до факторів, що збивають, 15 з 30 тренерів (50%) вважають, що успіх у грі насамперед обумовлений кількістю освоєних у

тренувальному. процесі ігрових прийомів. Водночас тренерами відзначено важливість координаційної надійності рухових навичок (47%), реакції на ігрові ситуації та орієнтації у грі (47%). Причому тренерами відзначено значущість вправ, що моделюються, що повторюють ігрові ситуації (57%) і використання таких вправ у процесі тренувальних занять.

Примітно, що, пропонуючи вправи, що моделюються, в 60% випадках, фахівці воліють не ставити гравцям сувору послідовність виконання дій, а залишають право вибору за гравцями.

Особливу увагу ми приділили позиції тренерів з питань диференціювання тактико-технічної підготовки (рис. 3.4).

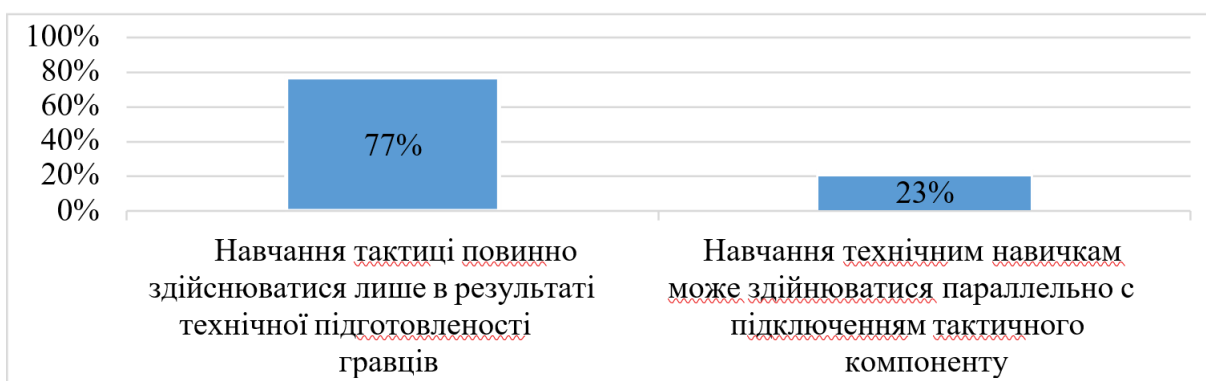

Рис. 3.4. Необхідність диференціювання техніки та тактики у навчанні рухових прийомів юних хокеїстів (n=30)

З результатів опитування, представленого на рис. 3.4 тренери скептично ставляться до вправ, що поєднують у собі одночасно технічну та тактичну сторону підготовки юних гравців. Ми припускаємо, що ця позиція багато в чому й обумовлена усталеними традиціями навчання, в яких тактико-технічна підготовка представляється окремо один від одного, при якій прийнято спочатку формувати набір рухових прийомів, а потім навчати способів їх застосування тактиці.

Аналізуючи відповіді тренерів щодо значущості зорового контролю у реалізації рухових дій в ігровій діяльності виявлено, що переважає переважна позиція, за якої реалізація рухових дій залежить не від зорового контролю, а

від внутрішніх відчуттів гравців. Результати представлені на рис. 3.5.

Рис. 3.5. Вплив зорового контролю на ефективність виконання рухових процесів в ігровій діяльності (n=30)

За результатами аналізу відповідей з питань доцільності поділу гравців по амплу на початковому етапі спортивної підготовки нами виявлено, що 21 із 30 тренерів вважають за необхідне ділити гравців на захисників, нападників та воротарів у зв'язку з участю юних гравців в офіційних турнірах. Решта тренерів відповіли по-іншому, 6 з яких вважають, що на початковому етапі навчання необхідно вибрати лише воротарів, а захисників та нападників визначати ще рано і лише 3 тренери відповіли, що ділити гравців з амплу на етапі початкової підготовки недоцільно (рис. 3.6).

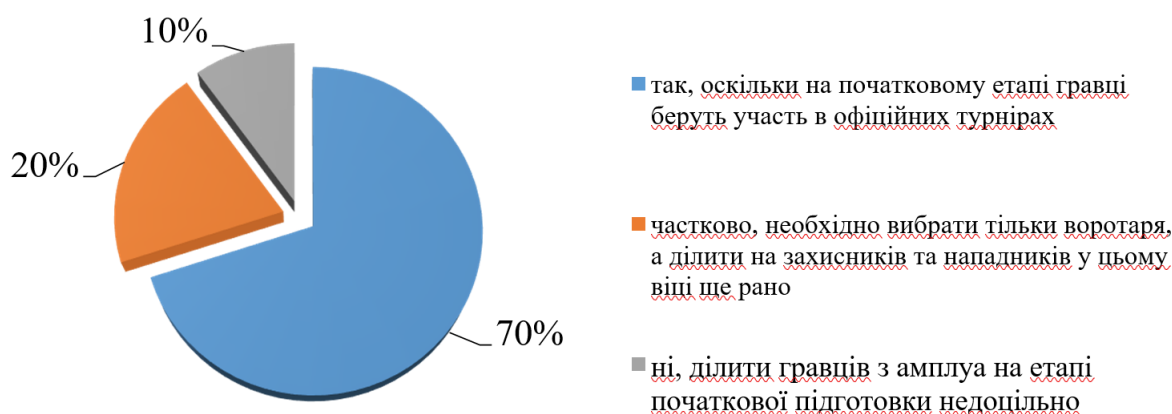

Рис. 3.6. Доцільність поділу гравців на початковому етапі навчання з амплу (n=30)

Виходячи з отриманих даних, ми мали приділити увагу питанню, пов'язаному з доцільністю формування тренерами вправ окремо для захисників і нападників. Отримані результати свідчать про те, що більшість тренерів (17 чол. - 57%) вважають за необхідне спеціалізувати вправи відповідно до амплуа тільки в деяких випадках, 10 з 30 респондентів (33%) вважали поділ вправ на етапі початкової підготовки недоцільним і лише 3 респондента (10%) наголосили на важливості диференціювання вправ для захисників та нападників.

Ми вважаємо, що формування в тренувальному процесі окремих вправ для захисників та нападників обмежує діапазон тактико-технічних прийомів, що негативно позначається на творчому мисленні, стабільності та варіативності рухових дій юних хокеїстів.

Отже, узагальнюючи результати аналізу робочих програм та анкетування тренерів, можна зробити такі висновки:

- у теорії та практиці підготовки юних хокеїстів навчання тактико-технічним діям представлено з позиції диференціації, де першорядним завданням виступає формування техніки юних хокеїстів, а потім здійснюється процес навчання тактиці;

- у роботі з 9-10-річними хокеїстами тренери приділяють більше часу тактико-технічній підготовці (більше 50% у структурі макроциклу), ніж рекомендовано у робочих програмах (22-45%), що вказує на високу значущість даного розділу спортивної підготовки та розглядається нами як фактор ранньої спеціалізації;

- пріоритет у розділі тактико-технічної підготовки стає тренерами на формуванні рухових навичок, які згодом виступають засобом ведення гри. Індивідуальна тактико-технічна підготовка юних хокеїстів реалізується тренерами у рамках тренувальних, контрольних та змагальних ігор. Підтвердженням вищезазначеного є відповіді 50% опитаних фахівців, які вважають, що успіх у грі, перш за все, обумовлений кількістю освоєних у

тренувальному процесі ігрових прийомів, а також думка 70% респондентів про те, що за допомогою ігрової практики підвищується психологічна стійкість до факторів, що збивають, а отже, та підвищується результативність гравців.

- враховуючи кількість тренувальних та змагальних ігор у річному циклі підготовки, можна зробити висновок про те, що обсяг змагально-ігрової практики хокеїстів 9-10 років дорівнює кількості ігор, в яких беруть участь хокеїсти високої кваліфікації. Фактично гравці віком 9-10 років проводять у середньому на 9 ігор більше, ніж запропоновано у робочих програмах;

- зміст робочих програм з хокею з шайбою вказує на те, що практика змагань на початковому етапі спортивної підготовки повинна здійснюватися переважно за рахунок ігор на малому просторі з різним кількісним складом гравців. Ближче до 10 років рекомендується планомірно переходити на ігровий формат із залученням всього ігрового майданчика. Проте думка тренерів згідно з результатами їх анкетування не співпадає з рекомендаціями робочих програм.

- у рамках підготовки до змагальної діяльності найчастіше тренери копіюють великі, середні та малі тренувальні цикли, а також на ранніх етапах підготовки визначають амплуа гравців і в деяких випадках використовують спеціальні вправи окремо для захисників та нападників (57% респондентів);

- результати анкетування тренерів вказують на те, що надійність реалізації 7 із 8 ігрових компонентів у двосторонніх іграх між собою вища, ніж у змагальних іграх;

- в результаті аналізу робочих програм та анкетування тренерів виразно простежується динаміка ранньої спеціалізації, яка виражається у:

- переходах зі спортивно-оздоровчого етапу на етап початкової спортивної підготовки;

- появи у змісті робочих програм розділу стратегії гри;

- Підвищення обсягу тактико-технічної підготовки та змагальної

практики юних хокеїстів;

- Використання тренерами форм організації двосторонніх ігор, в яких юні гравці змагаються між собою не поперек, а вздовж хокейного майданчика;

- визначення спеціалістами на етапі початкової підготовки амплуа гравців та використання спеціальних тренувальних вправ окремо для захисників та нападників.

Оцінка ефективності індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років у тренувальних та змагальних іграх. Для виявлення достовірних відмінностей у реалізації 9-10-річними хокеїстами тактико-технічних дій у рамках тренувальних та змагальних ігор нами проведено оцінку змагальної діяльності. Результат тактико-технічної підготовленості хокеїстів початкового етапу підготовки оцінювався за 5-бальною шкалою.

Аналізувалися вісім ігрових показників: вкидання, прийом, ведення, обведення, передача, відбір, підбір та кидок. Ігрові прийоми експертно оцінювалися нами кількісно та якісно за сумою п'ятнадцяти тренувальних та п'ятнадцяти змагальних ігор.

Для вирішення завдання, що полягає у виявленні найважчих ділянок майданчика при реалізації юними хокеїстами тактико-технічних дій, нами був проведений відеоаналіз змагальної діяльності за участю гравців хокейної команди 1. Аналізувалися індивідуальні тактико-технічні дії гравців, які оцінені нами на два і нижче балів надалі іменувалися як малоефективні дії. Внаслідок оцінки п'ятнадцяти змагальних матчів було проаналізовано 3019 тактико-технічних дій. Визначено середню кількість виконання кожної малоефективної тактико-технічної дії за гру. Отримані результати представлені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Кількість малоефективних тактико-технічних процесів за сумою 15 змагальних ігор (n=3019)

Гра №	Тактико-технічні дії							
	Вкд	Пр	Пер	Вед	Обв	Від	Пдб	Кд
1	21	5	20	15	33	89	6	49
2	19	6	22	16	13	94	4	23
3	26	8	19	13	14	99	10	27
4	20	4	15	9	15	80	5	33
5	27	2	19	23	29	78	3	25
6	20	5	18	15	14	84	5	40
7	21	9	22	13	14	88	3	20
8	19	5	19	14	17	90	5	24
9	26	4	15	15	16	87	8	26
10	22	6	19	18	24	85	7	23
11	18	7	22	10	10	91	9	25
12	20	4	18	17	31	88	8	27
13	22	3	20	13	18	88	5	24
14	20	7	25	14	12	80	9	27
15	23	8	22	17	17	91	4	22
Загальна кількість	324	83	295	222	277	1312	91	415
	3019 тактико-технічних дій							
\bar{x}	22	6	20	15	18	87	6	28
σ	1,0	1,9	2,6	3,2	7,0	5,4	2,2	7,4

Примітка. Вкд – Вкидування; Пр – Прийом; Пер – Передача; Вед – Ведення; Обв – Обводка; Від – Відбір; Пдб – Підбір; Кд – кидок.

Відеозйомка з виконанням гравцями команди 1 малоефективних тактико-технічних дій зупинялася за допомогою стоп-кадра (рис. 3.7).

Рис. 3.7. Стоп-кадр на прикладі вкидання у зоні нападу

Отримані дані про найважливіші для реалізації ігрових дій ділянки майданчика позначалися точками в протоколі віртуального макета хокейного поля за допомогою комп'ютерної програми Drill Draw hockey. Вихідні дані в протоколі були схильні до аналізу і згодом були перенесені на окремий макет

хокейного поля. На окремому макеті позначалися ті ділянки, на яких найчастіше точки збігаються (з ймовірністю понад 50%). Для підрахунку отриманих даних ми надали кожній ділянці майданчика буквено-цифровий порядковий номер (додаток К). Отримані результати про найважчі ділянки майданчика для реалізації індивідуальних тактико-технічних дій переносилися на макет хокейного поля з урахуванням середньої кількості їх виконання за один матч.

Визначення точок при малоефективних вкиданнях здійснювалося там, де суперник першим її стосувався. Результати аналізу вкидання представлені на рис. 3.8.

Рис. 3.8. Результати аналізу гри на точці вкидання (n=324)

Примітка: чорні стрілки – траєкторія польоту шайби після програних вкидань; чорні точки – місце оволодіння шайбою суперником

За результатами аналізу вкидань було виявлено зони майданчика, в яких найчастіше вони були програні, та напрямки польоту шайби після програних єдиноборств. Результати свідчать, що найчастіше малоефективні вкидання відбуваються у зоні нападу. Аналізуючи напрямки польоту шайби після вступу до єдиноборства, нами зазначено, що найчастіше суперники виграють єдиноборства у бік партнерів, що знаходяться ззаду та збоку.

Аналізуючи техніку виконання зазначено, що успіх при вкиданні багато в чому обумовлений положенням ніг у широкій стійці та нижчій, ніж у суперника посадці. Крім цього, виявлено, що в 80% випадків, у процесі реалізації малоефективних вкидань гравцями використовувався вузький хват ключки.

Щодо програних вкидань у середній зоні можна зробити висновок, що суперники найчастіше виграють вкидання вперед, використовуючи менш силову техніку – вужчу стійку, високу посадку та середній хват ключки.

При виконанні аналізу прийому та передачі шайби стрілками ми позначали траєкторію передач, а точками – розташування гравців, що віддають і приймають шайбу. Результати аналізу прийому та передачі представлені на рис. 3.9-3.10.

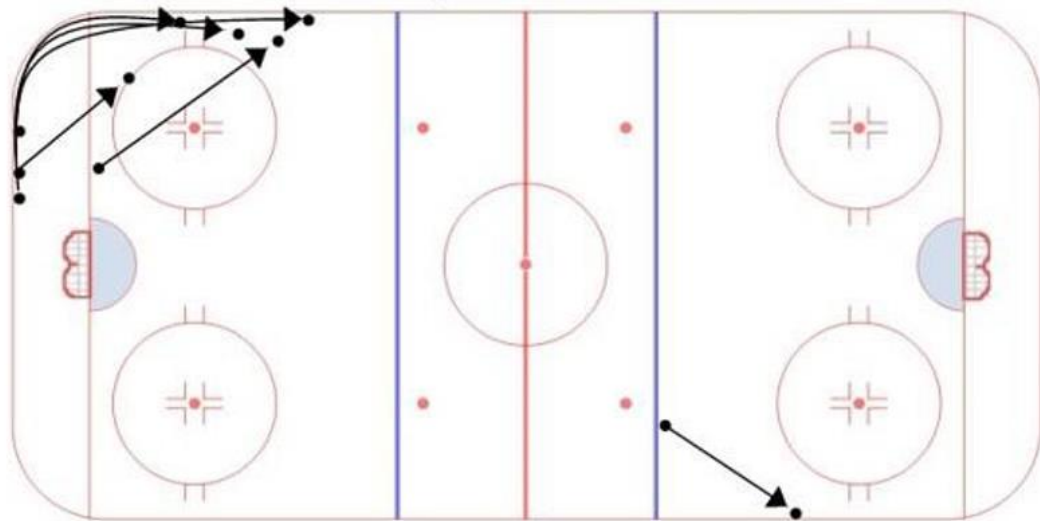

Рис. 3.9. Результати аналізу прийомів шайби (n=83)

Примітка: чорні стрілки – траєкторія передач; чорні точки - розташування гравців при прийомі шайби

Аналіз малоефективних прийомів показав, що найчастіше гравці хокейної команди «1» роблять помилки в прийомах при виході з власної зони на половині лівого борту. Водночас виявлено, що гравці здійснюють тактико-технічний «шлюб» за безпосередньої близькості суперника.

Результати аналізу низькоефективних передач показали, що хокеїсти у

віці 9-10 років роблять помилки, використовуючи поздовжні передачі через борт. Найбільш важкими для хокеїстів виявилися передачі з використанням борту як у зоні захисту, так і в середній зоні. У зоні нападу гравці найчастіше виконують з низькою ефективністю поперечні передачі на партнерів, що знаходяться трохи вище по відношенню до гравців, що віддають передачу.

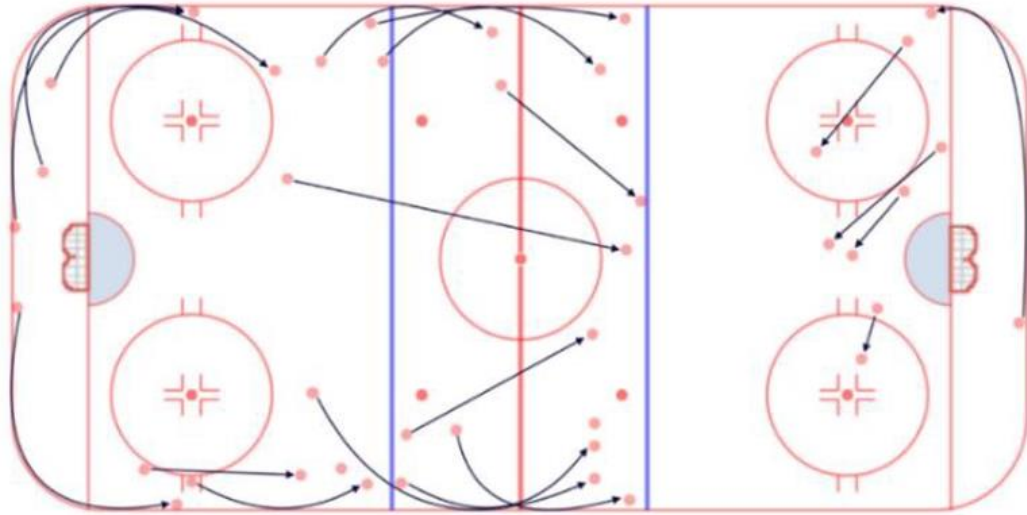

Рис. 3.10. Результати аналізу передач шайби (n=295)

Примітка: чорні стрілки – траєкторія передач; чорні точки - розташування гравців при прийомі шайби

Реєстрація малоефективних здійснювалася нами з допомогою фіксацій точок дома підбору шайби та її втраті. Позначені на майданчику точки з'єднувалися лініями, за допомогою яких можна визначити зразкову дистанцію та траєкторію пересування гравця. Отримані результати представлені на рис. 3.11.

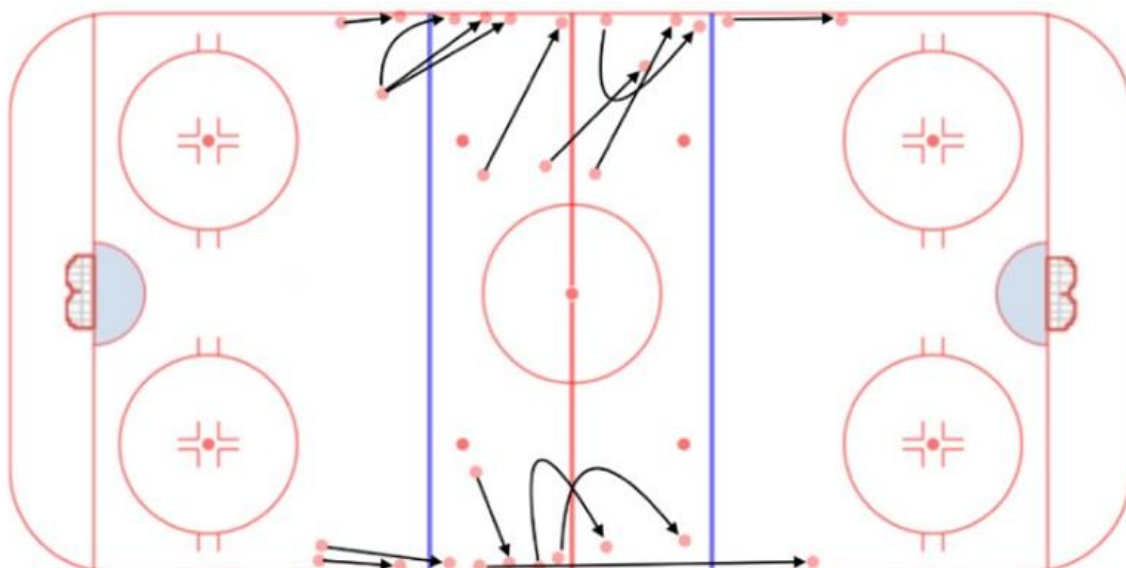

Рис. 3.11. Результати аналізу ведення шайби (n=222)

Примітка: червоні крапки з чорними стрілками – траєкторія пересування гравців із шайбою; червоні крапки – місце втрати шайби

За результатами, представленими на рис. 3.11, можна зробити висновок, що вказує на те, що втрати найчастіше відбуваються в середній зоні і лише невелика частина втрат відбувається на вході до зони суперників. Примітно, що всі втрати здійснюються гравцями, що атакують, в момент вимушених зсувів з центру майданчика до борту. Разом з тим, нами виявлено, що втрати здійснюються гравцями при активному пресингу суперників ззаду або збоку.

Позначаючи на макеті хокейного майданчика результати обведення суперника точками зі стрілками, ми зображали траєкторію пересування хокеїстів команди «1», а лише точками – розташування суперників, що надають протидію (рис. 3.12).

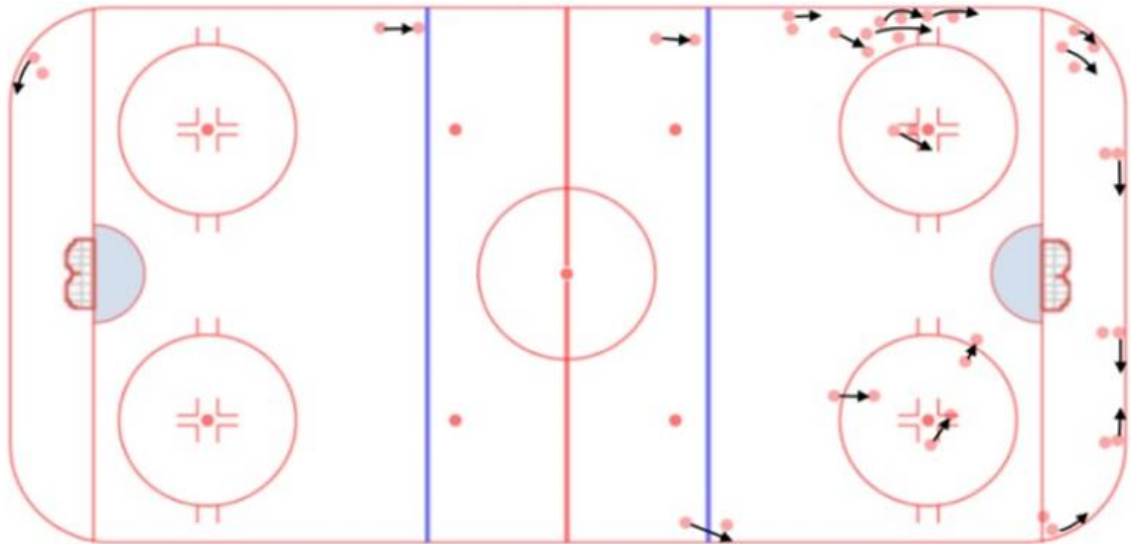

Рис. 3.12. Результати аналізу обведення суперника (n=277)

Примітка: червоні крапки з чорними стрілками – траєкторія пересування гравців із шайбою; червоні точки – розташування протидіючих суперників

Аналіз обведень, виконаних гравцями команди «Авангард» з низькою ефективністю, дозволив нам виявити тенденцію, що свідчить про те, що гравці з лівим хватом ключки мають труднощі при обведенні суперників на лівому краю в зоні нападу. Біля бортів малоефективні обведення виконуються при активних атаках суперника збоку, а спроби обіграшу в центрі зони виявляються невдалими, якщо суперник розташовується перед гравцем. При цьому найчастіше гравці з шайбою вибирають таку траєкторію пересування, за якої їм доводиться пересуватися у напрямку суперника, а не від нього.

Реєструючи результати відбору точками зі стрілками, ми позначали траєкторію пересування суперників, лише точками – розташування гравців команди «1» (рис. 3.13).

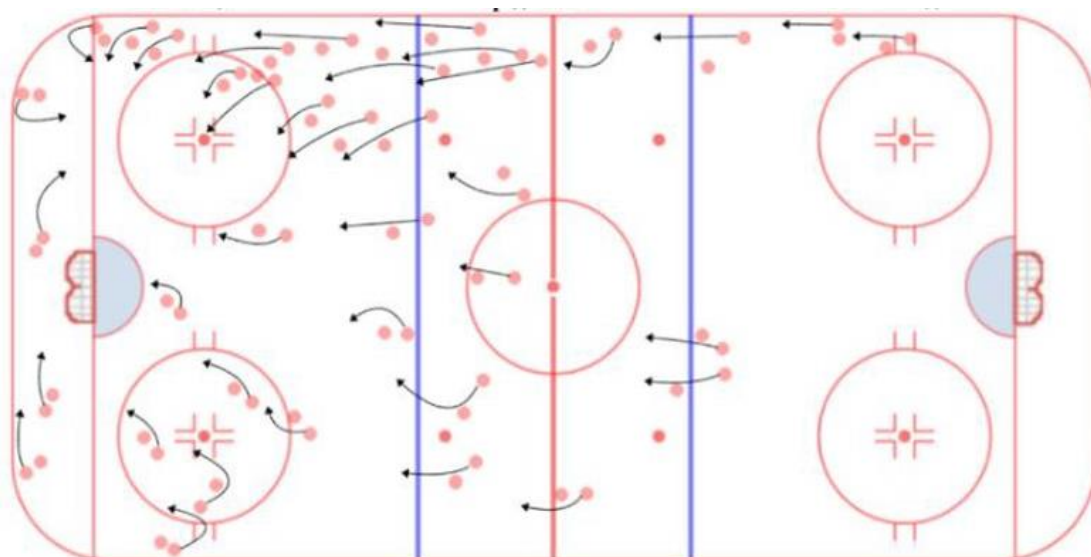

Рис. 3.13. Результати аналізу відборів шайби (n=1312)

Примітка: червоні крапки з чорними стрілками – траєкторія пересування суперників із шайбою; червоні точки – розташування оборонних гравців

Як видно з даних, представлених на малюнку 16, спроби відбору шайби, оцінені нами на два і нижче балів, були виконані найчастіше у випадках, коли атакуючі дії суперників розвивалися через правий край. Роблячи спробу відбору шайби, в більшості випадків гравці оборони вибирають неправильне розташування і траєкторію пересування, а зокрема роблять несвоєчасний підкат під суперника, виконуючи цей прийом занадто рано або із запізненням, а також роблять зустрічні рухи в напрямку атакуючих суперників у момент відбору шайби. На підставі цього можна припустити, що у гравців недостатньо розвинені просторово-часові відчуття, що відбивається як відбір шайби.

При фіксації підборів точками зі стрілками ми позначали траєкторію пересування гравців команди «1», а лише точками – розташування протидіючих суперників. Результати представлені на рис. 3.14.

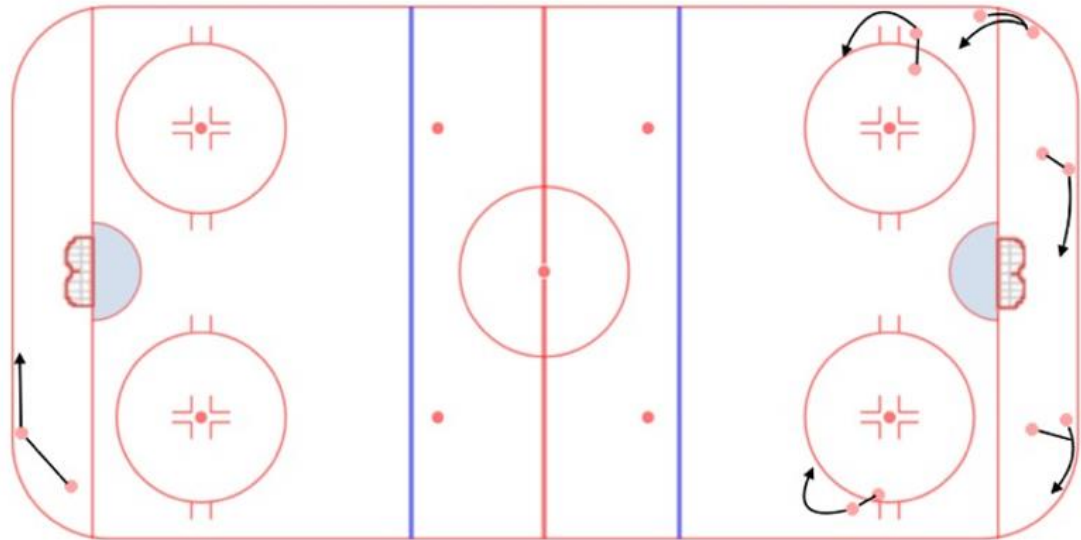

Рис. 3.14. Результати аналізу підбирань шайби (n=91)

Примітка: червоні крапки з чорними стрілками – траєкторія пересування під час підбору шайби; червоні точки – розташування протидіючих суперників

Результати аналізу підбирань шайби показав, що хокеїсти у віці 9-10 років здійснюють даний прийом на низьку оцінку під впливом активного тиску суперника ззаду або збоку. Більшість помилок під час підбору шайби відбувається у зоні нападу. Ми обумовлюємо цю тенденцію активнішим пресингом суперників у зоні нападу порівняно з грою у зоні захисту чи нейтральній зоні.

Визначення точок щодо нереалізованих гравцями команди «1» кидків здійснювалося у місцях, де було виконано спроби реалізації. Результати аналізу кидків представлені рис. 3.15.

Слід зазначити, що низька реалізація кидків здебільшого обумовлена довгою підготовкою гравців до виконання. Що, у свою чергу, дозволяє суперникам передбачати наміри атакуючих гравців та своєчасно робити спроби блокувати кидки.

Зона нападу

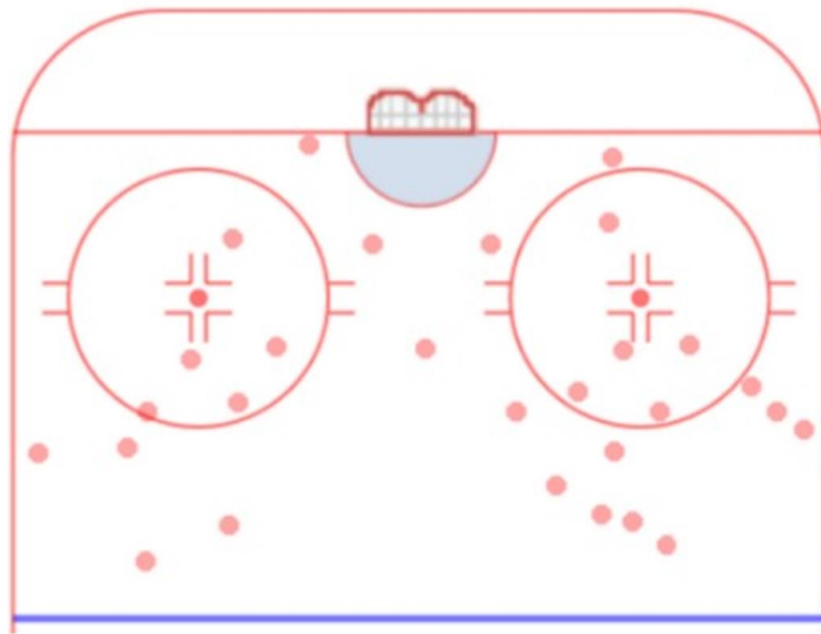

Рис. 3.15. Результати аналізу кидків по воротах (n=415)

Примітка: червоні точки – місце виконання кидка

На закінчення слід зазначити, що поблизу бортів та в умовах активних дій суперників хокеїсти 9-10 років найчастіше відчують труднощі прийому, передачі, ведення, обведення та відбору шайби. Ми вважаємо, що це зумовлено недоліком розвитку фізичних якостей, просторово-тимчасових відчуттів та необхідних знань про способи виконання дій в умовах обмеженого простору та активного опору суперників.

Аналіз малоефективних індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років у ігрових ситуаціях. Результати педагогічного спостереження вказують на те, що в даний час навчання юних хокеїстів ігровим прийомам здійснюється в полегшених умовах, у яких гравці багато разів об'їжджають або обіграють фішки.

Під час відеоаналізу змагальної діяльності команди «1» нами аналізувалися ігрові ситуації, в яких гравці виконували малоефективні тактико-технічні дії. Фіксувалися позиції та рухи гравців у момент їхньої

протидії з суперниками. Отримані результати заносилися до протоколу. Особлива увага приділялася обліку візуального контролю молодих хокеїстів за ситуацією – визначалися напрями погляду гравців, які у єдиноборстві.

Із загальної кількості малоефективних тактико-технічних процесів вибиралися ті позиції та рухи гравців, які у реалізації найчастіше збігалися (з ймовірністю понад 50%). У табл. 3.2 представлені результати аналізу малоефективних вкидань.

Таблиця 3.2

**Позиції та рухи гравців у момент реалізації негативно оцінених вкидань
(n=324)**

Гральний прийом	Розташування та дії гравців	
	Гравці команди «1»	Гравці команд суперників
Вкидування	Зона нападу	
	1. Погляд спрямовано шайбу; 2. Вузька стійка; 3. Правильний хват нижньою рукою; 4. Вузький або середній хват ключки; 5. Зреагував на вкидання шайби пізніше суперника; 6. Спроба виграти вкидання вперед/убік.	1. Погляд спрямовано шайбу; 2. Широка стійка; 3. Зворотний хват нижньою рукою; 4. Середній або широкий хват ключки; 5. Зреагував на вкидання шайби раніше за суперника; 6. Спроба виграти вкидання назад/убік.
	Середня зона	
	1. Погляд спрямовано шайбу; 2. Широка стійка; 3. Зворотний хват нижньою рукою; 4. Середній або широкий хват ключки; 5. Зреагував на вкидання шайби пізніше суперника; 6. Спроба виграти вкидання назад/убік.	1. Погляд спрямовано шайбу; 2. Середня стійка; 3. Правильний хват нижньою рукою; 4. Вузький або середній хват ключки; 5. Зреагував на вкидання шайби раніше за суперника; 6. Спроба виграти вкидання вперед собі на хід.
Зона захисту		
1. Погляд спрямовано шайбу; 2. Вузька стійка; 3. Правильний хват нижньою рукою; 4. Вузький або середній хват ключки; 5. Зреагував на вкидання шайби пізніше суперника; 6. Спроба виграти вкидання собі на хід/убік.	1. Погляд спрямовано шайбу; 2. Широка стійка; 3. Зворотний хват нижньою рукою; 4. Середній або широкий хват ключки; 5. Зреагував на вкидання шайби раніше за суперника; 6. Спроба виграти вкидання назад/убік.	

Тип помилки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нераціональний спосіб виконання прийому. 2. Тактична помилка, пов'язана з вибором нераціональної траєкторії вигравання вкидання. Запізнювальна реакція.
-------------	---

Дані аналізу малоефективних вкидань свідчать про те, що найчастіше гравці команди «1» поступалися в даному ігровому компоненті через використання менш силового в порівнянні з суперниками стилю єдиноборства, що характеризується прийняттям вузької стійки гравця, використанням вузького хвату ключки з правильним (класичним) її триманням. рукою, вибором траєкторії вигравання вкидання у напрямку вперед, убік або назад, а також пізнішою реакцією на вкидання шайби суддею.

Звідси випливає припущення, що для підвищення ефективності гри на вкидання тренерам необхідно прищеплювати знання гравцям про способи і стилі гри в даному ігровому компоненті, а також сприяти розвитку швидкості рухової реакції.

Аналізуючи виконані з низькою ефективністю прийоми шайби, визначено, що в момент очікування шайби гравці фокусують свою увагу на діях партнера, що віддає передачу, і не враховують позицію та дії ближнього по відношенню до них суперника. У той час як протидіючі гравці заздалегідь фокусують свою увагу на діях суперника, що приймає шайбу, і своєчасно чинять на нього тиск. Таким чином, можна сказати, що в подібних ситуаціях гравці обох команд перебувають у різному ступені готовності до умов єдиноборства. Результати аналізу малоефективних прийомів шайби представлені у табл. 3.3.

За наслідками табл. 3.3 можна зазначити, що крім недостатнього візуального контролю за позиціями та рухами суперника гравці команди «1» припускаються типових помилок у прийомах шайби, які, на нашу думку, пов'язані з концентрацією уваги. Наприклад, гравці не виконують загальноприйняті методичні вказівки тренерів, які вказують на те, що перед

прийомом шайби гачок ключки повинен бути на льоду.

Таблиця 3.3

**Позиції та рухи гравців у момент реалізації негативно оцінених прийомів
(n=83)**

Гральний прийом	Розташування та дії гравців	
	Гравці команди «1»	Гравці команд суперників
Прийом шайби	Зона нападу	
	<ol style="list-style-type: none"> Дія виконується дома / в русі обличчям вперед; Відкриття, повернувшись обличчям до партнера; Погляд спрямований на партнера; Розташування напівбоком / спиною до суперника у вузькій / середній стійці; Ключка на вазі (вузький, середній хват двома руками); Прийом зручною, незручною стороною ключки; Шайби пройшла під ключкою відскочила від ключки. 	<ol style="list-style-type: none"> Дія виконується у русі особою вперед; Концентрація уваги діях суперника, готовність до відбору шайби; Погляд спрямований на суперника; Розташування особою до суперника у середній стійці; Ключка на вазі/на льоду (вузький, середній хват однією або двома руками); активний тиск суперника; Опанування шайби.
	Середня зона	
	<ol style="list-style-type: none"> Дія виконується у русі особою вперед; Пропозиція себе партнеру за допомогою постукування ключкою об лід; Погляд на партнера; Розташування полубоком до суперника; Вузька стійка; Прийняття пози прийому шайби; Прийом шайби з відскоком від гака. 	<ol style="list-style-type: none"> Дія виконується у русі особою вперед; Переключення уваги на суперника, готовність до відбору шайби; Погляд на суперника; Розташування особою до суперника; Середня стійка; активний тиск суперника; Опанування шайби.
Зона захисту		
<ol style="list-style-type: none"> Дія виконується дома / в русі обличчям вперед; Відкриття, повернувшись обличчям до партнера; Погляд на партнера; Розташування напівбоком / спиною до суперника у вузькій / середній стійці; Ключка на вазі (вузький, середній хват двома руками); Прийом зручною, незручною стороною ключки, що летить по борту/ відскочила від борту шайби; Шайби пройшла під ключкою / відскочила від ключки. 	<ol style="list-style-type: none"> Дія виконується у русі особою вперед; Концентрація уваги діях суперника, готовність до відбору шайби; Погляд на суперника; Розташування обличчям до суперника у вузькій/середній стійці; Ключка на вазі/на льоду (вузький, середній хват однією або двома руками); активний тиск суперника; Опанування шайби. 	
Тип помилки	<ol style="list-style-type: none"> Недостатній зоровий контроль ігрових ситуацій. Помилки у техніці (вузька стійка, ключка в висі). 	

Виходячи з отриманих даних, можна сказати, що помилки гравців при прийомі шайби викликані активною протидією суперника, що негативно впливає на ефективність його виконання. Звідси випливає припущення, що у тренувальних вправах, спрямованих на навчання техніки прийому та передачі шайби необхідно створювати умови, в яких гравці 9-10 років зможуть формувати цю навичку в ситуаціях з пасивним чи активним тиском суперника.

Продовження вирішення завдання, спрямованої на аналіз малоефективних тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років в ігрових ситуаціях, ми мали розглянути неточні передачі (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Позиції та рухи гравців у момент реалізації негативно оцінених передач
(n=295)**

Гральний прийом	Розташування та дії гравців	
	Гравці команди «1»	Гравці команд суперників
Передача шайби	Зона нападу	
	1. Дія виконується у русі особою вперед; 2. Розташування полубоком до партнера; 3. Погляд спрямований на ворота/на шайбу; 4. Спроба віддати передачу зручною стороною ключки партнеру, що знаходиться вище	1. Дія виконується в русі обличчям/спиною вперед; 2. Розташування збоку/перед суперником; 3. Погляд спрямований на суперника із шайбою; 4. Активний тиск збоку/відкат спиною до своїх воріт.
	Середня зона	
	1. Дія виконується у русі; 2. Розташування обличчям/полубоком до партнера; 3. Погляд спрямовано шайбу; 4. Передача під час контролю шайби / передача одним дотиком після підбору; 5. Передача вздовж борту/рикошетом від борту зручною/незручною стороною ключки.	1. Дія виконується у русі; 2. Розташування обличчям/полубоком до суперника (перед ним, збоку); 3. Погляд спрямований на суперника; 4. Пересування паралельно із суперником / у напрямку суперника; 5. Перемикання уваги на шайбу.
	Зона захисту	

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дія виконується у русі; 2. Розташування обличчям/полубоком до партнера; 3. Погляд спрямовано шайбу; 4. Передача під час контролю шайби / передача одним дотиком після підбору; 5. Передача вздовж борту/рикошетом від борту зручною/незручною стороною ключки. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 1. Дія виконується у русі; 2. 2. Розташування обличчям/полубоком до суперника (перед ним, збоку); 3. 3. Погляд спрямований на суперника; 4. 4. Пересування паралельно із суперником / у напрямку суперника; 5. 5. Перемикання уваги на шайбу.
Тип помилки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатній зоровий контроль ігрових ситуацій. 2. Помилки у розрахунку траєкторії відскоку шайби. 	

Отримані результати вказують на те, що у більшості випадків спроби віддати передачу партнеру в один дотик і з використанням борту для хокеїстів 9-10 років невдалими. Крім цього, виявлено, що в зоні нападу гравці, маючи навіть чисельну перевагу перед суперником, наприклад, у ситуації 2-в-1, віддають неточні передачі партнерам, які знаходяться вище щодо них.

Ми припускаємо, що це обумовлено недостатнім візуальним контролем гравців за розташуваннями та діями партнерів. Відзначено, що гравці, які володіють шайбою, роблять спробу виконати індивідуальний обманний рух «показ кидка», після чого виконують передачу партнеру. Примітною особливістю даної дії є те, що перед виконанням прийому гравці оцінюють ситуацію, потім, дивлячись на ворота, виконують «обманний кидок» з подальшою передачею шайби партнеру, коли останній вже втрачає свою позицію.

Ми припускаємо, що це пов'язано з недостатнім розвитком об'єму уваги юних гравців, що, на нашу думку, обумовлено звичкою тих, хто займається виконанням тренувальних вправ з опущеною головою і спрямованим на шайбу поглядом. З цього слід вважати, що у тренувальній діяльності необхідно пропонувати вправи, що одночасно впливають на рухову техніку, а також обсяг, інтенсивність та розподіл уваги тих, хто займається.

Аналіз ведення шайби дозволив виявити особливість малоефективних

тактико-технічних процесів, у яких простежується тенденція реалізації ігрових прийомів молодих хокеїстів з опущеною головою (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Позиції та рухи гравців у момент реалізації негативно оцінених ведення шайби (n=222)

Гральний прийом	Розташування та дії гравців	
	Гравці команди «1»	Гравці команд суперників
Ведення шайби	Зона нападу	
	1. Погляд спрямовано шайбу; 2. Розташування збоку суперника; 3. Ключка в одній/у двох руках середнім хватом; 4. Спроба продовжити ведення вздовж борту/зрушити з центру до борту. 5. Втрата шайби з подальшим прокатом.	1. Погляд спрямовано суперника; 2. Розташування збоку суперника; 3. Ключка в одній руці; 4. Паралельне пересування із суперником. 5. Опанування шайби.
	Середня зона	
	1. Погляд спрямовано шайбу; 2. Розташування збоку суперника; 3. Ключка в одній/у двох руках середнім хватом; 4. Спроба продовжити ведення вздовж борту/зрушити з центру до борту. 5. Втрата шайби з подальшим прокатом.	1. Погляд спрямовано суперника; 2. Розташування збоку суперника; 3. Ключка в одній руці; 4. Паралельне пересування із суперником. 5. Опанування шайби.
	Зона захисту	
	1. Погляд спрямовано шайбу; 2. Розташування збоку суперника; 3. Ключка в одній/у двох руках середнім хватом; 4. Спроба продовжити ведення вздовж борту/зрушити з центру до борту.	1. Погляд спрямовано суперника; 2. Розташування збоку суперника; 3. Ключка в одній руці; 4. Паралельне пересування із суперником. 5. Опанування шайби.
	5. Втрата шайби з подальшим прокатом.	
Тип помилки	1. Недостатній зоровий контроль ігрових ситуацій. 2. Нераціональний вибір способу виконання технічного прийому. 3. Неправильна траєкторія пересування.	

За результатами даних, поданих у табл. 3.5 видно, що під час ведення шайби гравці команди «1» робили втрати поблизу бортів, при цьому погляд суб'єктів був спрямований вниз (на шайбу). Крім цього, слід зазначити, що втрати гравцями команди «1» здебільшого здійснювалися при паралельному

пересуванні суперника. Відмінною особливістю у діях суперників була гра з піднятою головою, що дозволяло їм контролювати траєкторію пересування та дії гравців із шайбою.

В результаті аналізу тактико-технічних дій, спрямованих на обведення суперника, виявлено аналогічні особливості у діях гравців команди «1» та їх суперників. Отримані результати свідчать про те, що в процесі реалізації атакуючих дій об'єктом спостереження гравців команди «1» найчастіше виступає шайба, тоді як гравці, що протидіють, виконують дії з піднятою головою і спрямовують свій погляд не на шайбу, а на суперника.

3.2. Експериментальне обґрунтування методики навчання індивідуальним тактико-технічним діям хокеїстів 9-10 років на основі конструювання ситуативних завдань

Результати педагогічного експерименту. Для оцінки ефективності методики навчання індивідуальним тактико-технічним діям хокеїстів 9-10 років на основі конструювання ситуативних завдань ми провели педагогічний експеримент, у якому брали участь дві групи хокеїстів у складі 20 осіб у кожній з них. Зважаючи на проведення педагогічного експерименту нам потрібно було виконати етапний педагогічний контроль за допомогою тестування.

Психолого-педагогічне тестування було виконано у два етапи, перед педагогічним експериментом та після його завершення. На кожному етапі в контрольній та експериментальній групах визначався психофізіологічний статус, оцінювався рівень технічної та тактико-технічної підготовленості піддослідних. Результати дослідження визначалися з урахуванням порівняльного аналізу середньостатистичних показників.

Оцінку психофізіологічних показників було виконано за допомогою запропонованої нами тестової батареї, яка формувалася з урахуванням специфіки змагальної діяльності хокеїстів. Результати психофізіологічних показників, отримані нами до та після проведення педагогічного

експерименту, представлені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Результати психофізіологічних показників хокеїстів 9-10 років (n=20) до та після педагогічного експерименту

Показник		До експерименту			Після експерименту		
		$\bar{x} \pm \sigma$		P	$\bar{x} \pm \sigma$		P
		КГ n=20	ЕГ n=20		КГ n=20	ЕГ n=20	
«ПЗМР» (мс)		273,89± 47,04	266,53± 48,93	>0,05	271,72± 50,32	245,43± 30,64	<0,05
«Реакція вибору» (мс)		401,38± 55,02	398,37± 81,37	>0,05	392,01± 50,87	361,90± 45,03	<0,05
«РДО»	Відсоток точних реакцій	43,30± 10,61	44,96± 9,23	>0,05	45,04± 10,38	51,13± 12,51	<0,05
	Відсоток запізнь	32,26± 9,39	30,61± 7,59	>0,05	31,22± 8,31	25,57± 8,04	<0,05
	Відсоток випереджень	24,43± 10,40	24,43± 8,85	>0,05	23,74± 8,16	23,30± 8,35	>0,05
«Оцінка уваги»	Час реакції (мс)	347,94± 54,25	337,62± 45,21	>0,05	334,35± 44,48	328,88± 47,43	>0,05
	Стійкість (с)	0,87± 0,11	0,91± 0,09	>0,05	0,90± 0,10	0,96± 0,09	<0,05
	Концентрація (с)	1,05± 0,24	0,99± 0,13	>0,05	0,99± 0,10	0,89± 0,12	<0,05
«Перешкодостійкість» (мс)		395,77± 52,29	384,41± 58,04	>0,05	383,37± 53,39	355,82± 30,87	<0,05
«Пам'ять на образи» (кіл-сть розпізнання об'єктів в %)		56,15± 13,88	58,17± 15,13	>0,05	58,72± 14,32	67,80± 12,28	<0,05
«Кубики Коса» (б)		33,83± 10,57	35,04± 10,64	>0,05	35,22± 10,51	41,17± 7,65	<0,05

Примітка. КГ – контрольна група; ЕГ – експериментальна група; ПЗМР – проста зорова моторна реакція.

Слід зазначити, що перед початком педагогічного експерименту між контрольною та експериментальною групами не було виявлено достовірних відмінностей у результатах психофізіологічного тестування, що свідчить про однорідність вибірок (>0,05). Однак після проведення педагогічного експерименту в обох групах зафіксовано приріст у показниках, при цьому експериментальній групі на відміну контрольної зафіксовані статистично достовірні зміни у результатах (при p<0,05).

Після експерименту у хокеїстів експериментальної групи найбільші прирости (відмінності статистично достовірні на рівні значущості $p < 0,05$) були зафіксовані в наступних психофізіологічних тестах - "Проста зорово-моторна реакція" (на 0,021 с), "Реакція вибору" (на 0,0 , «Відсоток точних реакцій на об'єкт, що рухається (на 6,17%), «Відсоток запізнюваних реакцій на об'єкт, що рухається (на 5,04%). Крім цього, відбулися достовірно значущі зміни показників: "Стійкості уваги" (на 0,05 с), "Концентрації уваги" (на 0,10 с), "Пам'яті на зорові образи" (на 9,63%), а також покращилися показники інтелектуального розвитку піддослідних, що підтверджується позитивною динамікою результатів тесту: "Кубики Коса" (на 6,13%).

Згідно з позитивною динамікою результатів простої та складної сенсомоторної реакції можна судити про те, що педагогічний експеримент сприяв підвищенню здатності своєчасно реагувати на зовнішні подразники у простих та складних умовах. Виходячи з позитивної динаміки результатів тестів «Стійкість уваги», «Концентрація уваги» та «Завадостійкість», можна стверджувати, що експеримент вплинув на підвищення швидкості виділення значущих для об'єктів, що займаються, і збереження на них концентрації, а також підвищив здатність швидкого реагування в умовах підвищеного зовнішнього подразнення. Крім цього, у ЕГ, що займаються, відбулися якісні зміни показників короткострокової зорової пам'яті та інтелектуальних здібностей, що підтверджується результатами тестів «Пам'ять на образи» і «Кубики Коса».

За аналогією з дослідженням психофізіологічних показників нами було виконано порівняльний аналіз технічної підготовленості хокеїстів контрольної та експериментальної груп. Зазначимо, що після проведення педагогічного експерименту у КГ та ЕГ у результатах кожного тестового випробування було виявлено приріст показників (табл. 3.7).

Після педагогічного експерименту у хокеїстів експериментальної групи, на відміну від контрольної, покращилися результати (на рівні значущості $p < 0,05$) у наступних тестах – «Біг на ковзанах 36 м обличчям» (на

0,14 с), «Біг на ковзанах 36 м спиною » (на 0,36 с), «Слаломний біг на ковзанах без шайби» (на 0,49 с), «Слаломний біг на ковзанах з шайбою» (на 0,39 с), «Вісімка на місці» (на 1, 14 с), "Контроль техніки передач" (на 1,00 с), "Точність кидків у русі за 45 с" (на 0,5 рази).

Таблиця 3.7

**Результати тестування технічної підготовленості хокеїстів 9-10 років
(n=20) до та після педагогічного експерименту**

№	Тести	До експерименту $\bar{x} \pm \sigma$		P	Після експерименту $\bar{x} \pm \sigma$		P
		КГ n=20	ЕГ n=20		КГ n=20	ЕГ n=20	
1	«Біг на ковзанах 36 м лицем» (с)	6,41± 0,30	6,32± 0,41	>0,05	6,32± 0,28	6,18± 0,17	<0,05
2	«Біг на ковзанах 36 м спиною» (с)	8,12± 0,61	7,97± 0,29	>0,05	7,90± 0,54	7,61± 0,37	<0,05
3	«Човниковий біг 6x9 м» (с)	16,34± 0,72	16,02± 0,74	>0,05	16,31± 0,72	15,47± 0,34	>0,05
4	«Слаломний біг на ковзанах без шайби» (с)	13,27± 0,70	13,16± 1,35	>0,05	13,13± 0,61	12,67± 0,85	<0,05
5	«Слаломний біг на ковзанах з шайбою» (с)	13,92± 0,70	13,76± 1,00	>0,05	13,69± 0,86	13,37± 0,67	<0,05
6	«Вісімка на місці» (с)	13,51± 1,70	13,39± 1,86	>0,05	12,77± 0,88	12,25± 0,69	<0,05
7	«Контроль техніки передач за 30 с» (с)	2,78± 1,06	2,96± 1,12	>0,05	3,30± 1,20	3,96± 0,81	<0,05
8	«Точність кидків у русі за 45 с» (кількість)	2,87± 0,74	2,96± 0,69	>0,05	3,04± 0,95	3,48± 0,50	<0,05

Слід зазначити, що перераховані вище випробування пред'являють підвищені вимоги до прояву навичок пересування на ковзанах і володіння ключкою. Тести включають старту, гальмування (без шайби і з шайбою), біг на ковзанах короткими ударними кроками і переступанням (лицем, спиною вперед), повороти без відриву ніг від поверхні льоду та переступанням,

ведення шайби зі зміною напрямку руху, передачі шайби зручною стороною ключки (низом та підкидкою), кидки по воротах. Слід зазначити, що ці навички складають основу індивідуальної майстерності юних хокеїстів, тому їх розвиток значною мірою може вплинути на результативність ігрових показників.

Для оцінки ефективності індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів нами було виконано відеоаналіз змагальної діяльності за участю гравців контрольної та експериментальної груп. Враховуючи вікові особливості хокеїстів 9-10 років, для яких передбачено до 15% змагальної діяльності у структурі календарного року (Федеральний стандарт спортивної підготовки з виду спорту хокей. М., 2019), ми оцінили ігрові дії за сумою 5 ігор у кожній із груп, що проходили до та після педагогічного експерименту (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Результати оцінки ефективності індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів контрольної та експериментальної груп до та після педагогічного експерименту (n=5; кількість ігор)

Компоненти гри	До експерименту							
	Кількість ТТД		Р	Кількість ТТД				Р
	КГ n=20	ЕГ n=20		КГ n=20		ЕГ n=20		
	$\bar{x}\sigma$	$\bar{x}\sigma$		$\bar{x}\sigma$	Me	$\bar{x}\sigma$	Me	
Вкд	42,6±3,1	42,0±4,0	>0,05	2,6±0,3	2,6	2,7±0,2	2,7	>0,05
Пр	88,4±8,0	89,2±3,0	>0,05	3,8±0,3	3,9	4,0±0,5	3,9	>0,05
Пер	152,8±3,2	154,0±7,8	>0,05	3,5±0,2	3,5	3,6±0,2	3,7	>0,05
Вед	36,0±11,3	37,4±1,7	>0,05	3,1±0,3	3,0	3,3±0,3	3,3	>0,05
Обв	37,4±5,8	36,6±4,5	>0,05	3,3±0,2	3,3	3,4±0,2	3,5	>0,05
ВДб	79,6±4,7	81,2±7,6	>0,05	2,4±0,3	2,3	2,5±0,3	2,5	>0,05
Пдб	68,8±6,5	70,2±6,5	>0,05	3,6±0,3	3,7	3,6±0,2	3,6	>0,05
Кд	52,6±1,5	50,2±4,7	>0,05	2,2±0,1	2,2	2,3±0,2	2,3	>0,05
Після експерименту								

Вкд	41,4±4,1	39,0±3,6	>0,05	2,8±0,3	2,7	2,9±0,2	2,9	>0,05
Пр	90,4±5,7	101,2±5,6	<0,05	4,1±0,4	4,1	4,4±0,2	4,4	<0,05
Пер	155,2±5,7	164,2±5,1	<0,05	3,7±0,2	3,6	3,9±0,2	3,9	<0,05
Вед	35,6±5,5	44,4±2,9	<0,05	3,4±0,4	3,5	3,9±0,2	3,9	<0,05
Обв	36,8±4,0	44,4±2,9	<0,05	3,3±0,4	3,4	3,9±0,2	4,0	<0,05
ВДб	86,8±2,8	89,0±1,7	<0,05	2,6±0,2	2,5	2,7±0,2	2,8	<0,05
Пдб	72,6±2,4	77,8±3,2	<0,05	3,7±0,3	3,7	4,1±0,1	4,1	<0,05
Кд	52,6±5,0	60,4±3,8	<0,05	2,3±0,2	2,4	2,6±0,1	2,6	>0,05

Примітка. ТТД – тактико-технічні дії; КГ – контрольна група; ЕГ – експериментальна група; Вкд – вкидування; Пр – прийом; Пер – передача; Вед – ведення; Обв – обводка; ВДб – відбір; Пдб – підбір; Кд – кидок

Після педагогічного експерименту у піддослідних експериментальної групи на відміну представників контрольної групи було виявлено статистично достовірний приріст кількісних і якісних показників індивідуальних тактико-технічних дій. Аналіз кількісних показників вказує на те, що у семи із восьми ігрових компонентах таких як «Прийом», «Передача», «Ведення», «Обведення», «Відбір», «Підбір», «Кидок» збільшилася кількість ігрових дій, що виконуються (відмінності статистично достовірні на рівні значущості $p < 0,05$).

Крім зміни кількісних показників стався приріст якості виконання наступних ігрових компонентів – «Прийом», «Передача», "Ведення", "Обведення", "Відбір", "Підбір". Слід зазначити, що відсутність приросту на статистично достовірному рівні в результатах ефективності гри на точці вкидання пояснюється тим, що методикою застосовувалося недостатньо вправ для розвитку даного ігрового компонента.

Крім цього привертає увагу результат ефективності кидків, за яким хоч і відбулися якісні зміни, але не на статистично значущому рівні (при $P > 0,05$). Відсутність статистично достовірного приросту даного компонента гри можна пояснити тим, що недостатній розвиток силових здібностей 9-10-річних хокеїстів не дозволяє їм з достатньою ефективністю виконувати кидки

по воротах із середньої та далекої дистанції, що значною мірою знижує їхню ефективність. Однак, незважаючи на це, ґрунтуючись на отриманих даних, можна стверджувати, що запропонована нами методика значною мірою вплинула на стабільність та варіативність індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів ЕГ.

Для виявлення взаємозв'язку між психофізіологічними показниками та результатами змагальної діяльності юних хокеїстів нами було виконано кореляційний аналіз. Порівняльному аналізу було піддано результати психофізіологічних тестів та кількісно-якісні показники індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів експериментальної групи, отримані після педагогічного експерименту. У табл. 3.9 наочно представлені результати взаємозв'язку між психофізіологічними показниками та кількісними результатами індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів.

Таблиця 3.9

Взаємозв'язок між психофізіологічними показниками та кількісними результатами індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів (r)

Психофізіологічні показники		Компоненти гри							
		Вкд	Пр	Пер	Вед	Обв	Вдб	Пдб	Кд
ПЗМР (мс)		0,33	0,13	0,14	0,15	-0,25	-0,69	-0,17	0,76
Реакція вибору (мс)		-0,11	-0,53	-0,04	0,46	0,48	0,30	-0,83	0,06
РДО	Відсоток точних реакцій	-0,32	-0,03	0,08	0,34	-0,30	0,55	-0,47	-0,31
	Відсоток запізнень	-0,21	-0,88	-0,31	-0,57	-0,63	-0,75	-0,68	0,40
	Відсоток випереджень	0,23	-0,34	0,18	0,06	0,14	-0,49	0,22	0,53
Оцінка уваги (час реакції) (мс)		-0,10	0,30	0,01	-0,43	-0,46	-0,18	-0,74	0,08
Оцінка уваги (стійкість) (с)		0,33	0,42	-0,28	0,75	0,38	0,68	-0,04	0,49
Оцінка уваги (концентрація) (с)		-0,29	-0,27	0,15	-0,62	-0,48	-0,31	-0,34	-0,03
«Перешкодостійкість» (мс)		-0,24	-0,49	-0,83	-0,46	-0,57	0,28	-0,62	0,34
«Пам'ять на образи» (кіл-сть розпізнання об'єктів в %)		0,12	-0,05	0,66	0,75	0,87	0,00	0,27	-0,28
Кубики Коса (б)		0,39	0,96	0,66	0,20	0,31	-0,52	0,94	-0,53

Примітка. ТТД – тактико-технічні дії; КГ – контрольна група; ЕГ – експериментальна група; Вкд – вкидування; Пр – прийом; Пер – передача; Вед – ведення; Обв – обводка; Вдб – відбір; Пдб – підбір; Кд – кидок

За результатами кореляційного аналізу видно, що між психофізіологічними показниками та кількісними результатами індивідуальних тактико-технічних процесів простежується взаємозв'язок.

Зокрема, простежується взаємозв'язок між:

- простою зорово-моторною реакцією та кількістю відборів шайби (-0,69);
- реакцією вибору та кількістю підбирань шайби (-0,83);
- запізнювальною реакцією на об'єкт, що рухається, і кількістю прийомів шайби (-0,88), обведень (-0,63), відборів (-0,75), підбирань (-0,68);
- часом реакції та кількістю підбирань шайби (-0,74);
- стійкістю уваги та кількістю ведень шайби (0,75), відборів (0,68);
- концентрацією уваги та кількістю ведень шайби (-0,62);
- завадостійкістю та кількістю передач (-0,83), підбирань шайби (-0,62);
- зорової пам'яттю на образи та кількістю передач шайби (0,66), ведень (0,75), обведення (0,87);
- результатами тесту: «Кубики Коса» та кількістю прийомів (0,96), передач (0,66), підбирань шайби (0,94).

У табл. 3.10 наочно представлені результати взаємозв'язку між психофізіологічними показниками та якісними результатами індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів.

Аналізуючи результати психофізіологічних тестів та якісні результати індивідуальних тактико-технічних дій, нами було виявлено взаємозв'язок між:

- простою зорово-моторною реакцією та ефективністю ведення шайби (-0,65), обведення (-0,96), відбору (-0,66), підбору шайби (-0,66);
- реакцією вибору та ефективністю підбору шайби (-0,88);
- точною реакцією на об'єкт, що рухається, і ефективністю ведення (0,66), обведення (0,79), підбору шайби (0,92);

- запізнювальною реакцією на об'єкт, що рухається, і ефективністю обведення (-0,66), відбору шайби (-0,61);
- випереджальною реакцією на об'єкт, що рухається, і ефективністю ведення шайби (-0,82), відбору (-0,56), підбору (-0,79);
- часом реакції та ефективністю підбору шайби (-0,96);
- стійкістю уваги та ефективністю гри на точці вкидання (0,64), прийому (0,89), ведення (0,73), обведення (0,86), відбору шайби (0,92);
- концентрацією уваги та ефективністю прийому (-0,70), передачі шайби (-0,68);
- завадостійкістю та ефективністю передач (-0,73), ведення шайби (-0,82);
- пам'яттю на зорові образи та ефективністю гри на точці вкидання (0,77);
- результатами тесту «Кубики Коса» та ефективністю підбору шайби (0,61).

Таблиця 3.10

Взаємозв'язок між психофізіологічними показниками та якісними результатами індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів (r)

Психофізіологічні показники		Компоненти гри							
		Вкд	Пр	Пер	Вед	Обв	Вдб	Пдб	Кд
ПЗМР (мс)		0,01	0,39	0,29	-0,65	-0,96	-0,66	-0,66	0,26
Реакція вибору (мс)		0,30	-0,02	-0,38	-0,26	-0,27	-0,19	-0,88	0,03
РДО	0,14	-0,24	-0,23	0,66	0,79	0,42	0,92	-0,31	-0,31
	-0,47	-0,15	0,39	0,11	-0,66	-0,61	-0,45	0,40	0,40
	0,15	0,14	-0,30	-0,82	-0,61	-0,56	-0,79	0,53	0,53
Оцінка уваги (час реакції) (мс)		-0,40	-0,15	0,01	0,41	0,36	0,03	-0,96	0,24
Оцінка уваги (стійкість) (с)		0,64	0,89	0,48	0,73	0,86	0,92	0,20	0,54
Оцінка уваги (концентрація) (с)		-0,59	-0,70	-0,68	0,02	-0,10	0,33	0,58	0,16
«Перешкодостійкість» (мс)		-0,54	-0,26	-0,73	-0,82	-0,22	0,51	-0,53	0,01
«Пам'ять на образи» (кіл-сть розпізнання об'єктів в %)		0,77	0,21	-0,58	0,32	-0,14	-0,48	-0,44	-0,09
Кубики Коса (б)		0,34	0,49	0,34	0,56	0,13	-0,14	0,61	-0,43

Примітка. ТТД – тактико-технічні дії; КГ – контрольна група; ЕГ – експериментальна група; Вкд – вкидування; Пр – прийом; Пер – передача; Вед – ведення; Обв – обводка; Вдб – відбір; Пдб – підбір; Кд – кидок

Таким чином, за допомогою кореляційного аналізу було виявлено, що рівень розвитку психічних процесів достатньо впливає на кількість і якість виконання індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів. Отже, можна сказати, що запропонована нами методика навчання індивідуальних тактико-технічних дій сприяла підвищенню рівня психофізіологічних показників, технічної та ігрової підготовленості хокеїстів експериментальної групи.

Насамкінець слід зазначити, що за результатами запропонованої нами методики навчання індивідуальним тактико-технічним діям відбулися якісні зміни психофізіологічних показників, технічної та ігрової підготовленості хокеїстів початкової спортивної підготовки.

Зокрема, після впровадження методики у хокеїстів ЕГ виявлено приріст показників у всіх психофізіологічних тестах, у дев'яти з яких відбулися достовірно значущі зміни («Проста зорово-моторна реакція», «Реакція вибору», «Відсоток точних реакцій», «Відсоток запізнюваних реакцій», «Стійкість уваги», «Концентрація уваги», «Завадостійкість», «Пам'ять на образи» та «Кубики Коса»).

При дослідженні технічної підготовленості виявлено, що у випробуваних ЕГ у семи із восьми тестових випробуваннях зафіксовано статистично достовірні зміни у результатах («Біг на ковзанах 36 м-кодом особою», "Біг на ковзанах 36 м спиною", "Слаломний біг на ковзанах без шайби", "Слаломний біг на ковзанах з шайбою", "Вісімка на місці", "Контроль техніки передач за 30 с" і "Точність кидків у русі за 45 с").

За результатами оцінки змагальної діяльності у тих, хто займається експериментальною групою на відміну від представників контрольної групи, виявлено статистично достовірний приріст кількісних показників у семи з

восьми ігрових компонентах («Прийом», «Передача», «Ведення», «Обведення», «Відбір», «Підбір» », «Кидок»). У тому числі, у шести з восьми ігрових показниках відбулися статистично значущі зміни у результатах, що характеризують якість виконання індивідуальних тактико-технічних дій («Прийом», «Передача», «Ведення», «Обведення», «Відбір», «Підбір»).

Виходячи з отриманих даних, можна стверджувати, що спеціально підготовчі вправи з постановкою ситуативних завдань різної складності, що висувають вимоги до вивчення початкових ігрових умов, прийняття відповідного рішення та виконання ігрової дії відповідно до наочно-інформаційних образів рухів, сприяють розвитку орієнтовного та виконавчого компонентів, що, своєю чергою, сприяє підвищенню психічних процесів, технічної та ігрової підготовленості юних хокеїстів.

ВИСНОВКИ

1. У процесі аналізу існуючих у теорії та практиці хокею методик індивідуальної тактико-технічної підготовки хокеїстів було встановлено, що на етапі початкової спортивної підготовки навчання ігровим прийомам здійснюється з переважанням систематичних повторень базових технічних прийомів у простих умовах. Зважаючи на усталений диференційований підхід до індивідуальної тактико-технічної підготовки юних хокеїстів у тренувальних вправах часто не враховується взаємозв'язок між ігровим прийомом та його призначеності до тієї чи іншої ігрової ситуації. Внаслідок цього оптимальним шляхом підвищення ефективності індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів на етапі початкової спортивної підготовки можна вважати застосування діяльнісно-ситуативного підходу навчання, що поєднує у собі розвиток орієнтовного та виконавського компонентів рухової дії.

2. Виявлено, що у тренувальних іграх юні хокеїсти діють результативніше. Аналізуючи відмінності в кількісних показниках нами встановлено, що 7 із 8 компонентів гри у тренувальних двосторонніх іграх між собою виконуються частіше, ніж у суперництві з іншими командами. Аналіз якісних показників вказує на те, що 5 із 8 ігрових показників у тренувальних іграх виконуються юними хокеїстами ефективніше, ніж у змагальній діяльності. Водночас визначено, що найважчими для реалізації індивідуальних тактико-технічних дій є ділянки майданчика поблизу бортів, за умов яких гравці приймають нераціональні ігрові рішення, що знижують ефективність індивідуальних дій. Крім цього, можна сказати, що ключовим фактором зниження ефективності індивідуальних дій є недостатній зоровий контроль ігрових ситуацій, частку якого припадає 26,1%.

3. За допомогою розробленої нами універсальної схеми опису фаз тактико-технічних дій виявлено мінімальні ігрові ситуації у структурі індивідуальних тактико-технічних дій юних хокеїстів, які характеризуються

отриманням наочно-подібної інформації про деталі ігрової ситуації та у відповідність до їх змісту вибором оптимальних рішень для ефективної реалізації ігрових протистоянь. Визначено, що попередня фаза є визначальною у виборі ігрових рішень, від якої залежить ефективність індивідуальних тактико-технічних процесів молодих хокеїстів.

4. Розроблено імовірнісну модель побудови вправ на основі оцінки та аналізу індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів, що включає 5 компонентів: місце реалізації дії, аналіз обраних гравцями засобів гри, рухів, траєкторій пересувань та просторових параметрів реалізації дій. Наявні дані дозволяють формувати тренувальні вправи різної складності, дозволяють вирішувати завдання, створені задля навчання ігровим прийомам в специфічних ігрових умовах, і виправлення ігрових недоліків, виявлених під час оцінки змагально- ігрової діяльності молодих хокеїстів.

5. Розроблено ймовірнісну модель навчання індивідуальним тактико-технічним діям хокеїстів 9-10 років, що дозволяє формувати орієнтовно-виконавчий компонент рухової дії. Слід зазначити, що у реалізації індивідуальних дій грає вивчення та аналіз які займаються початкових ігрових умов.

6. Емпіричним шляхом доведено, що застосування методики навчання індивідуальним тактико-технічним діям хокеїстів 9-10 років на основі конструювання ситуативних завдань сприяло підвищенню психофізіологічних показників та їх компонентів. На рівні достовірних відмінностей (при $P < 0,05$) відбулися якісні зміни в тестах - "Проста зорово-моторна реакція", "Реакція вибору", "Відсоток точних реакцій",

«Відсоток запізнюваних реакцій», «Стійкість уваги», «Концентрація уваги», «На заваді», «Пам'ять на образи» і «Кубики Коса». Найбільш значущі зміни відбулися в наступних тестах - "Біг на ковзанах 36 м обличчям", "Біг на ковзанах 36 м спиною", "Слаломний біг на ковзанах без шайби", "Слаломний біг на ковзанах з шайбою", "Вісімка на місці", "Контроль техніки передач за 30 с", "Точність кидків у русі за 45 с".

7. За допомогою підвищення показників психомоторики та рівня технічної підготовленості, що займаються, покращилися показники стабільності та варіативності індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів. В експериментальній групі у кількох ігрових показниках відбулися кількісно-якісні зміни. У змагальній діяльності випробувані ЕГ стали виконувати більше ігрових прийомів. Зокрема, збільшилася кількість прийомів, передач, ведень, обведень, відборів, підбирань та кидків по воротах (при $P < 0,05$). Результати експертної оцінки індивідуальних прийомів гри показали, що, крім зміни кількісних показників, відбувся приріст якості виконання наступних ігрових компонентів – прийом, передача, ведення, обведення, відбір, підбір (при $P < 0,05$).

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

На основі отриманих результатів дослідження можна сформулювати ряд наступних практичних рекомендацій щодо організації процесу навчання індивідуальним тактико-технічним діям хокеїстів 9-10 років:

1. Для підвищення ефективності тактико-технічної підготовки рекомендується формувати тренувальні вправи на основі оцінки та аналізу змагальної діяльності юних хокеїстів. У цій дисертації основу ігрових ситуацій становлять характеристики малоефективних тактико-технічних дій, основними з яких є:

- Найважчі для реалізації індивідуальних ігрових дій ділянки майданчика;
- типові помилки, що знижують ефективність ігрових прийомів;
- Просторові параметри індивідуальних ігрових протистоянь;
- траєкторії пересування гравців та польоту шайби під час реалізації негативно оцінених тактико-технічних дій.

2. Для отримання відомостей про технічну підготовленість хокеїстів початкової спортивної підготовки рекомендується використовувати запропонований у цій роботі метод експертної оцінки освоєння технічних прийомів, що містить спеціальні тестові випробування та оціночний лист з якісними критеріями.

3. Для об'єктивної оцінки змагальної діяльності хокеїстів початкової спортивної підготовки запропоновано якісні критерії оцінки індивідуальних тактико-технічних дій, що розташовані у порядку ранжування (від 1 до 5 балів).

4. Для збільшення кількості ігрових ситуацій, що вивчаються юними гравцями, та ефективного навчання індивідуальним тактико-технічним діям рекомендується послідовно ускладнювати умови виконання вправ, варіюючи при цьому:

- Ділянки майданчика;

- Форми організації вправ;
- кількісний склад учасників вправ;
- просторово-часові параметри тактико-технічних процесів;
- рівень зовнішніх перешкод та активності протистоянь суперника;
- ступінь передбачуваності під час опору;
- Темп виконання вправ;
- спосіб заохочення та покарання за результатами виконання вправ.

5. Для підвищення ефективності індивідуальних тактико-технічних дій хокеїстів 9-10 років рекомендується освоювати прийоми гри за допомогою діяльнісно-ситуативного підходу, що передбачає вивчення початкових ігрових ситуацій та вибір найбільш раціональних способів досягнення мети.

6. За допомогою запропонованої в даній роботі моделі фазової структури тактико-технічних дій надається можливість визначати мінімальні ігрові ситуації у структурі індивідуальних ігрових протистоянь хокеїстів, уточнювати зміст ігрових ситуацій та визначати найбільш оптимальні способи вирішення завдань відповідно до наочно-інформаційних образів рухів та дій.

ПОСИЛАНИЯ

1. Айткулов, С.А. Управление тактико-технической подготовкой спортсменов в командных видах спортивных игр и теория функциональных систем / С.А. Айткулов // Теория и практика физической культуры. – 2007. - № 10. – С. 8-11.
2. Андрущишин, И. Ф. Совершенствование диагностики игрового взаимодействия в волейболе / И. Ф. Андрущишин и [др.] // Человек. Спорт. Медицина. – 2016. – Т. 1, – № 1. – С. 63–67.
3. Антипова, О.С. Особенности сенсомоторного реагирования и когнитивных функций у спортсменов 9-16 лет, занимающихся циклическими и ациклическими видами спорта / О.С. Антипова, Л.Г. Харитонова // Вопросы функциональной подготовки в спорте высших достижений. – (Том 2). – 2014. – 83-91.
4. Ань, Ц. Техничко-тактическая деятельность спортсмена с позиции спортивной офтальмоэргономики / Ц. Ань, А.Н. Тамбовский // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2017. - № 5 (147). С. – 188-192.
5. Афоньшин, В.Е. Методика тренировки и оценки умения видеть игровое поле / В.Е. Афоньшин, Г.Л. Драндров, М.М. Полевщиков, В.В. Роженцов // Современные проблемы науки и образования. – 2015. - № 5. – С. 560.
6. Ахмеров, Э. К. Особенности ситуационной обусловленности структуры движений в спортивных играх / Э. К. Ахмеров, А. В. Ивойлов, М. И. Брегер // Теория и практика физической культуры. – 1978. – № 5. – С. 17–19.
7. Бабачук, Ю.М. Использование игрового метода при обучении играм с элементами спорта детей старшего дошкольного возраста / Ю.М. Бабачук // В сборнике: образование – территория инноваций. – 2017. – С. 162-165.
8. Бабушкин, Г.Д. Вероятностное прогнозирование в

экстремальных ситуациях / Г.Д. Бабушкин // Психопедагогика в правоохранительных органах. – 2009. - № 4 (39). – С. 49-52.

9. Барбашов, С.В. Формирование основ тактического мышления у баскетболистов 11-13 лет на этапе начальной специализации / С.В. Барбашов, Е.Г. Гирьятович // Омский научный вестник. – 2006. – С. 176-178.

10. Бауэр, А.А. Техничко-тактическая подготовка хоккеистов / А.А. Бауэр // Актуальные проблемы физической культуры, спорта, туризма и рекреации: Материалы II Всероссийской научно-практической конференции с международным участием студентов и аспирантов. – Томск, 2014. – С. 56-59.

11. Бейгель, О.А. Спортивные игры как средство физического воспитания детей дошкольного возраста / О.А. Бейгель, А.В. Быков // Символ науки. – 2016. - № 11-2 (23). – С. 93-95.

12. Башаева, Т.В. Познавательные процессы. Сущность, развитие, нарушения, диагностика : учеб.-метод. пособие / Т.В. Башаева, О.В. Филатова. – Владимир : ВлГУ, 2014. – 101 с.

13. Бернштейн, Н.А. О построении движений / Н.А. Бернштейн – М. Книга по Требованию, 2012. – 253 с.

14. Боген, М.М. Обучение двигательным действиям. – М.: Физическая культура и спорт, 1985. – 192 с. ил.

15. Болотин, А.Э. Особенности педагогической технологии управления учебно-тренировочным процессом юных хоккеистов по овладению техникой катания на коньках / А.Э. Болотин, К.К. Михайлов. // Новая наука: теоретический и практический взгляд. – Спб.: № 5. – 2016. С. 14-16.

16. Быков, А.В. Программированное обучение двигательным действиям в командных игровых видах спорта / А.В. Быков // Известия Пензенского государственного педагогического университета им. В.Г. Белинского. – 2012. - № 28. – С. 707-710.

17. Быков, А.В. Стратегия и тактика в командных игровых видах

спорта / А.В. Быков // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2011. – 12 (82). – С. 44-49.

18. Быстров, В. А. Основы обучения и тренировки юных хоккеистов : учеб. метод. пособие / В. А. Быстров. - М. : Terra-Спорт, 2000. – 63 с.

19. Веракса, А.Н. Влияние воображения на результаты спортивной деятельности начинающих футболистов / А.Н. Веракса, А.Е. Горвая // Национальный психологический журнал. - № 2 (4). – 2010. – С. 131-135.

20. Веракса, А.Н. Вопросы применения знакового и символического отражения в спорте // Культурно-историческая. – 2009. - № 4. – С. 76-83.

21. Верхошанский, Ю. В. Исследование техники ударов и бросков шайбы в хоккее / Ю. В. Верхошанский, В. П. Савин, В. И. Бражник // Теория и практика физической культуры. – 1974. – № 6. – С. 13–19.

22. Вершинин, М.А. Сравнительный анализ технико-тактических действий юных футболистов / М.А. Вершинин, Д.Л. Корзун, Ю.Н. Москвичёв // Фундаментальные исследования. – 2013. -№ 6-4. – С. 976-981.

23. Гавердовский, Ю. К. Двигательный навык и автоматизация двигательных действий в спорте / Ю. К. Гавердовский // Теория и практика прикладных и экстремальных видов спорта : Экстремальная деятельность человека. – 2012. - № 1. – С. 46-49.

24. Гавердовский, Ю. К. Обучение спортивным упражнениям. Биомеханика. Методология. Дидактика / Ю. К. Гавердовский. – М. : Физкультура и Спорт, 2007. – 912 с.

25. Газимов, И. Р. Значимость факторов, определяющих предрасположенность детей 6-7 лет к хоккею / И. Р. Газимов // Омский научный вестник. – 2015. – №1 (135) . – С. 162-164.

26. Газимов, И. Р. Методика технической подготовки хоккеистов на спортивно-оздоровительном этапе / И.Р. Газимов // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. 2015. №1 (119). С. 56-60.

27. Гальперин, П.Я. О формировании умственных действий и понятий / П.Я. Гальперин // Культурно-историческая психология. – № 3. –

2010. – С. 111-114.

28. Гарифулин, А.Н. Методика и содержание тренировочного процесса юных хоккеистов в возрасте 9-12 лет / А.Н. Гарифулин // Наука и школа: Физическая культура и спорт. – 2017. - № 4. – С. 178-185.

29. Гераськин, А.А. Повышение результативности нападающих действий баскетболистов 15-17 лет на основе моделирования противодействий соперников / А.А. Гераськин и [др.] // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка : Детский тренер : в журнале. – 2010. - № 1. – С. 34-37.

30. Гирьятович, Е.Г. Использование динамически информационной системы в моделировании пассивной тактики в ситуационных видах спорта / Е.Г. Гирьятович // Современные наукоёмкие технологии. – № 6. – 2008. – 52 с.

31. Горелов, А.А. Подвижные и спортивные игры как вид деятельности и средство социализации растущего человека / А.А. Горелов, О.Г. Румба / Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. – 2013. - № 6 (100). – С. 41-46.

32. Горячева, М.В. Преимущества игрового метода при обучении технике выполнения физических упражнений / М.В. Горячева // Проблемы и перспективы развития образования в России. Общество с ограниченной ответственностью «Центр развития научного сотрудничества». – Новосибирск. – 2016. № 41. – С. 115- 120.

33. Дервук, И.И. Техническая подготовка хоккеистов защитников на разных этапах квалификации / И.И. Дервук, В.И. Горбунова, Г.Б. Евдокимова // Образование и педагогические науки в XXI веке: актуальные вопросы, достижения и инновации. – Пенза, 2017. – С. 151-154.

34. Дичинская, Л.Е. Игровые упражнения в процессе формирования у младших школьников механизма вероятностного прогнозирования в рецептивных видах речевой деятельности / Л.Е. Дичинская, М.А. Цуканова // В сборнике: высшее гуманитарное образование XXI века: проблемы и

перспективы. – 2017. – С. 94-97.

35. Дмитриев, С.В. Теория спортивной техники и «семантики движений» - в поисках взаимодействия / С.В. Дмитриев, Ю.А. Михайлов // Физическое воспитание студентов. – 2010.- № 4. – С. 15-25.

36. Долгова, Е.В. Подвижные и спортивные игры как средство оздоровительной направленности и метод физического воспитания в группах начальной подготовки в гребных видах спорта / Е.В. Долгова // В сборнике: индивидуально-игровые виды спорта: инновации, современные методики и опыт практического применения. – 2016. – С. 107-110.

37. Еникеев, Ш. Р. Особенности обучения тактической подготовке юных хоккеистов / Ш. Р. Еникеев, Э. Л. Можаяев // В сборнике: вопросы образования и науки: теоретический и методический аспекты. Сборник научных трудов по материалам международной научно-практической конференции. – 2015. – С. 34-36.

38. Железняк, Ю. Д. Совершенствование системы подготовки спортивных резервов в игровых видах спорта: автореф. дис. д-ра пед. наук / Ю. Д. Железняк. М., 1981. – 48 с.

39. Железняк, Ю.Д. Спортивные игры: Техника, тактика обучения: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю.Д. Железняк, Ю.М. Портнов, В.П. Савин, А.В. Лексаков. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 520 с.

40. Залалетдинов, А.Р. Психолого-педагогическое сопровождение спортивной деятельности у футболистов разного возраста / А.Р. Залалетдинов, Н.А. Ярыгина // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: Педагогика, психология. – 2015. - № 4(23). – С. 88-90.

41. Занковец, В.Э. Педагогический и биохимический контроль соревновательной и тренировочной деятельности в хоккее / В.Э. Занковец, В.П. Попов // Вестник кемеровского государственного университета. – 4-2 (64). – 2015. – С. 36-39.

42. Зубков, А. Ф. Рабочая программа по хоккею с шайбой для групп УТГ- 1 на 2014-2015 учебный год / А. Ф. Зубков, Д. А. Зяблов, Е. В. Захаров. – Казань, 2014. – 15 с.

43. Зыков, А. В. Ситуационные упражнения в обучении технико-тактическим действиям юных хоккеистов / А. В. Зыков, В. В. Козин // Физкультурное образование Сибири. – 2014. - № 2. – С. 85-88.

44. Зыков, А.В. Интеграция техники и тактики в соревновательной игровой деятельности хоккеистов / А.В. Зыков, В.В. Козин // Физиологические и биохимические основы и педагогические технологии адаптации к разным по величине физическим нагрузкам. - Казань, 2014. – С. 242-244.

45. Зыков, А.В. Техничко-тактические задачи в обучении согласованности действий юных хоккеистов / А.В. Зыков, В.В. Козин // В сборнике: международные спортивные игры «Дети Азии» - фактор продвижения идей олимпизма и подготовки спортивного резерва. – 2016. – С. 327-330.

46. Измайлова, А.Т. Игровая деятельность как фактор активизации деятельности младших школьников / Актуальные вопросы модернизации Российской образования. Материалы XXМеждународной научно-практической конференции. Центр научной мысли. / А.Т. Измайлова. – М.: ООО Издательство «Спутник+», 2014. – 97-99 с.

47. Ишматов, Р.Г. Построение учебно-тренировочного процесса для хоккеистов различной квалификации : учеб. пособие / Р.Г. Ишматов, В.В. Шилов; Национальный гос. ун-т физ. культуры, спорта и здоровья им. П.Ф. Лесгафта, Санкт-Петербург. – Спб.: [б.и.], 2011 – 220 с.

48. Ишматов, Р.Г. Тактическая подготовка хоккеистов : учеб. пособие / Р.Г. Ишматов; Национальный гос. ун-т физ. культуры, спорта и здоровья им. П.Ф. Лесгафта, Санкт-Петербург. – Спб.: [б.и.], 2014 – 144 с.

49. Камалов, А.К. Обучение техники катания на коньках юных хоккеистов на начальном этапе подготовки / А.К. Камалов, И.Е. Коновалов //

Актуальные проблемы теории и практики физической культуры, спорта и туризма. – 2016. – С. 336-337.

50. Камалов, А.К. Реализация методических рекомендаций для формирования умений выполнять тактические действия юными хоккеистами / А.К. Камалов, И.Е. Коновалов // материалы Всероссийской (с международным участием) научно-практической конференции «Современные проблемы и перспективы развития системы подготовки спортивного резерва в преддверии XXXI Олимпийских игр в Рио-де-Жанейро». – Казань : Поволжская ГАФКСиТ, 2015. – С. 258-259.

51. Кашуба, В. Современные оптико-электронные методы измерения и анализа двигательных действий спортсменов высокой квалификации / В. Кашуба, И. Хмельницкая // Наука в олимпийском спорте. – 2005. - № 2. – С. 137-146.

52. Келлер, В. С. Деятельность спортсменов в вариативных конфликтных ситуациях : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / В. С. Келлер. – М., 1986. – 40 с.

53. Козин, В. В. Интенсификация тренировочного процесса юных спортсменов игровиков / В. В. Козин // Актуальные вопросы развития детского и юношеского футбола : сборник материалов V Межрегиональной научно-практической конференции тренеров, преподавателей, инструкторов по футболу, руководителей физкультурно-спортивных учреждений, специалистов спортооружений. – Омск: Изд-во СибГУФК, 2010. - С. 180-183.

54. Козин, В.В. Теория и практика применения деятельностного подхода к подготовке спортсменов в игровых видах спорта / В.В. Козин, А.А. Гераськин, А.В. Родионов // Омский научный вестник. – 2014. - № 1 (125). – С. 167-172.

55. Коренберг, В. Б. Основы спортивной кинезиологии : учебное пособие / В. Б. Коренберг. – М. : Советский спорт, 2005. – 232 с.

56. Костюкевич, В. Модельно-целевой подход при построении

тренировочного процесса спортсменов командных игровых видов спорта в годичном макроцикле / В. Костюкевич // Наука в олимпийском спорте. – 2014. - № 4. – С. 22-28.

57. Крамской, С.И. Точность движений – путь к мастерству юных гандболистов / С.И. Крамской // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка : Детский тренер : журнал в журнале. – 2006. - № 2. – С. 28-30.

58. Кузнецова, З.М. Особенности обучения, подготовки юных хоккеистов 7-10 лет / З.М. Кузнецова, В.Н. Сергейчев, А. В. Глазистов // педагогико- психологические и медико-биологические проблемы физической культуры и спорта. – 2007. – Т. 2. - № 2. – С. 37-51.

59. Кулинич, А. А. Модель поддержки формирования знаний в плохо определённых проблемных областях / А. А. Кулинич // Труды международного конгресса "Искусственный интеллект в 21 веке" ICAI2001. – Дивноморск. – 2001. – С. 84–92.

60. Кулиш, М.Н. Визуализация результатов анализа видеозаписей футбольных матчей / М.Н. Кулиш, А.А. Середа, Ю.В. Ладыженский // Информатика и компьютерные технологии. – 2010. – С. 110-115.

61. Лапутин, А.Н. Олимпийскому спорту – высокие технологии / А.Н. Лапутин, В.И. Бобровник. – К.: Знания, 1999. – 164 с.

62. Лоенко, Д.М. Взаимосвязь социального и эмоционального интеллекта со способностью распознавать эмоции у спортсменов, занимающихся индивидуальными и командными видами спорта / Д.М. Лоенко // Ресурсы конкурентоспособности спортсменов: теория и практика реализации. – 2015. - № 3. С. 148-149.

63. Лосин, Б. Е. Структурирование педагогического базиса подготовки спортсменов игровиков на основе системного подхода / Б. Е. Лосин, Ю. М. Макаров // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2011. – Т. 78. № 8. – С. 115–120.

64. Макаров, Ю.М. Методология формирования игровой

деятельности у юных спортсменов в игровых видах спорта: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Ю.М. Макаров. – М., 2013. – 47 с.

65. Макаров, Ю. М. Концепция формирования игровой деятельности в спортивных играх / Ю. М. Макаров // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2013. – № 7. – С. 78–83.

66. Макаров, Ю. М. Обучение ситуационной технике бросков мяча в гандболе с использованием системы развёрнутых алгоритмов / Ю. М. Макаров, А. А. Чуркин, А. А. Рамзайцева // Научно-теоретический журнал Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – № 10 (92). – 2012. – С. 104–109.

67. Мантрова, И.Н. Методическое руководство по психофизиологической и психологической диагностике: методическое руководство / И.Н. Мантрова. – Иваново, 2007. – 216 с.

68. Марков, К.К. Педагогические и психологические аспекты деятельности тренера по волейболу в тренировочных и соревновательных процессах : дис. ... д-ра пед. наук. – М: РГУФК, 2001. – 370 с.

69. Марков, К.К. Современные направления совершенствования методик обучения двигательным действиям в спорте / К.К. Марков, О.О. Николаев // Фундаментальные исследования. – 2012. - № 6-1. – С. 34-38.

70. Матвиенко, А. А. Структура двигательных действий хоккеиста при беге коротким ударным шагом / А. А. Матвиенко // Сборник научных трудов молодых учёных / Смоленск. гос. ин-т физ. культуры ; под общ. ред. проф. В. В. Ермакова. – Смоленск, 2001. – Вып. 8. – С. 34–36.

71. Медников, Р. Н. Современные представления тренеров о начале и последовательности обучения приёмам техники игры в хоккее / Р. Н. Медников, Г. Ф. Фомичёв // Проблемы спортивной тренировки : Материалы научно-методической конференции республик Прибалтики и Белоруссии. – Минск, 1982. – С. 124–125.

72. Мельников, И.В. Хоккей. Самый полный самоучитель. Лучшая книга для начинающих / И.В. Мельников, А.А. Ханников – М.: АСТ, 2014. –

208 с.

73. Менхин, Ю.В. К проблеме понимания и формирования двигательного навыка / Ю.В. Менхин // Теория и практика физической культуры. – 2007. - № 2. – С. 12-17.

74. Михайленко, Н.Я. Игра – ведущий вид деятельности в дошкольном детстве : учебное пособие / Н.Я. Михайленко, Н.А. Короткова. – М. : Линка-Пресс, 2009. – 96 с.

75. Михайлов, К. К. Педагогическая технология управления учебно-тренировочным процессом юных хоккеистов, связанным с овладением техникой катания на коньках / К. К. Михайлов // Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта. – 2007. – № 4 (26). – С. 49–52.

76. Михнов, А. Игровая специализация в хоккее и факторы её определяющие / А. Михнов // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2015. - № 1. С. 121-125.

77. Михнов, А.М. Модельные характеристики технико-тактических действий хоккеистов высокого класса различного игрового амплуа / А.М. Михнов // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2014. – № 6 (49). – С. 79-90.

78. Михнов, А.П. Оценка соревновательной деятельности хоккеистов высокого класса с учетом групповых моделей игровых амплуа / А.П. Михнов // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. - № 6 (44). – С. 79-86.

79. Мокина, Е.И. Роль ориентировочной основы игровой деятельности у юных гандболисток на начальном этапе / Е.И. Мокина // В сборнике: научно-технический прогресс как фактор развития современной цивилизации. – 2017. – С. 73-74.

80. Никонов, Ю.В. Основные положения методики обучения юных хоккеистов технике передвижения на коньках / Ю.В. Никонов // Современный олимпийский спорт и спорт для всех: в 4 ч.: материалы XI междунар. науч. конгр., Минск, 10-12 окт. 2007. – Ч.1. – С. 282 – 284.

81. Никонов, Ю.В. Подготовка юных хоккеистов : учеб. пособие /

Ю.В. Никонов. – Минск : Асар, 2008. – 320 с.

82. Никулина, Л.В. Спортивная игра как средство профилактики и коррекции нарушений психологического и физического развития детей (на примере игры в бадминтон) / Л.В. Никулина, А.Э. Зайцева // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии. – 2015. - № 55. – С. 55-59.

83. Ниязова, С.Р. Влияние ранней специализации на процесс адаптации сердечной деятельности к стандартным физическим нагрузкам, на примере хоккеистов и хапкидистов 8 лет / С.Р. Ниязова // В сборнике: современные проблемы и перспективы развития системы подготовки спортивного резерва в преддверии XXXI Олимпийских игр в Рио-Де-Жанейро. – 2015. – С. 91-93.

84. Огулов, В. Н. К вопросу о приоритетах в подготовке хоккеистов / В. Н. Огулов, М. А. Рубин // Культура физическая и здоровье. – 2009. – № 6. – С. 7–10.

85. Пашков, И.Н. Роль сенсорных систем при развитии координационных способностей / И.Н. Пашков // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – 2008. - № 1. – С. 38-44.

86. Пашкова, Н.В. Совершенствование методики обучения детей 9-11 лет двигательным действиям в волейболе: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Н.В. Пашкова. – Красноярск, 2009. – 24 с.

87. Петровская, Т. В. Особенности оценки соревновательной ситуации спортсменами разных видов спорта / Т. В. Петровская, Р. С. Манько // Спортивный психолог. – 2009. – № 2. – С. 49–53.

88. Платонов, В.Н. Двигательные качества и физическая подготовка спортсменов / В.Н. Платонов. – М.: Спорт., 2019. – 656 с.: ил.

89. Платонов, В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения. – К.: Олимпийская литература, 2004. – 88 с.

90. Плотников, В. В. Значимость физических способностей в физической подготовке хоккеистов 13-14 лет в соревновательном периоде /

В. В. Плотников, В. А. Кушнир // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. – 2007. – №11 (33). – С. 61-64.

91. Плотников, В. В. Критерии, влияющие на эффективность формирования групп игроков в команде у хоккеистов на спортивно-оздоровительном этапе подготовки / В.В. Плотников // Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта. – 2016. – №1 (131). – С. 186-190.

92. Плотников, В.В. Методика технико-тактической подготовки хоккеистов на этапе начальной специализации / В.В. Плотников // Вестник ВЭГУ. – 2016. - № 5 (85). – С. 80-87.

93. Поликарпочкин, А. Н. Оптимизация функционального состояния и работоспособности спортсменов ситуационного характера деятельности в различные периоды учебно-методического процесса / А. Н. Поликарпочкин, И. В. Левшин, Н. В. Поликарпочкина // Метод. рекомендации. – СПб., Пенза, 2006. – 32 с.

94. Портных, Ю.И. Использование метода игрового проектирования в процессе обучения игровой соревновательной деятельности / Ю.И. Портных, С.Л. Фетисова // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2010. - № 1 (59). – С. 85-88.

95. Пухов, А.М. Пластичность центральной нервной системы при занятиях спортом / А.М. Пухов, С.А. Иванов, С.А. Моисеев, Е.А. Михайлова, Р.М. Городничев // Наука и спорт: современные тенденции. - № 4 (17). – 2017. – С. 33-37.

96. Родионов, А. В., Топышев О. П., Усков В. А. Механизмы решения оперативно- тактических задач в игровых видах спорта // Теория и практика физической культуры. – 2002. – № 6. – С. 31–34.

97. Родионов, А.В. Принцип психофизиологического сопряжения в подготовке спортсменов-единоборцев высокой квалификации / А.В. Родионов // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 11. – С.

98. Родионов, А.В. Психолого-педагогические методы повышения эффективности решения оперативных задач в спорте : автореф. дис. ... д-ра

пед. наук / А.В. Родионов. – М., 1990. – 43 с.

99. Романов, М.И. Современные технологии контроля игровой деятельности квалифицированных хоккеистов / М.И. Романов, С.Р. Герсонский // Информационно-инновационные технологии в педагогике, психологии и образовании. – 2018. – С. 146-148.

100. Ромишевский, И. А. Исследование распределения усилий при выполнении технических приемов в хоккее / И. А. Ромишевский // Теория и практика физической культуры. – 1973. – № 6. – С. 62–64.

101. Рубинштейн, С.Л. Основы общей психологии: Учебник по общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – Санкт-Петербург: издательство «Питер», 2002 г., 720 с.

102. Савин, В.П. Теория и методика хоккея: Учебник для студентов высших учебных заведений / В.П. Савин. – М. : Академия, 2003. – 235 с.

103. Сидоров, С.Л. Значимость технико-тактических действий в подготовке хоккеистов на этапе начальной специализации / С.Л. Сидоров // Омский научный вестник : Омский государственный технический университет. – 2015. - № 2. – С. 211-213.

104. Соколов, А.Н. Роль осознания движений в выработке двигательных навыков / А.Н. Соколов // Уч. зап.НИИ психологии. Т. II. М., 1941. С. 217-223.

105. Солдатов, О.Ф. Организация и проведение занятий по хоккею в коллективах физической культуры: Учебное пособие для тренеров, инструкторов- общественников и студ. ин-тов физ. культ. / О.Ф. Солдатов, В.А. Николаев. – Смоленск, 1989. – 40 с.

106. Солодухо, Н. М. Ситуационность бытия: концептуальные принципы / Н. М. Солодухо // Ученые записки Казанского университета. Серия: Гуманитарные науки. – 2012. – Т. 154. – № 1. – С. 173–179.

107. Суворов, В.В. Моделирование упражнений на основе типологической структуры двигательных циклов футболистов в матче / В.В. Суворов // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2008. - № 1

(35). – С. 86-89.

108. Талызина, Н.Ф. Сущность деятельностного подхода в психологии / Н.Ф. Талызина // Методология и история психологии. – 2007. – Т. 2. - № 4. – С. 157-162.

109. Тамбовский, А.Н. Теоретические и прикладные основы спортивной офтальмоэргономики : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / А.Н. Тамбовский. – М., 2003. – 48 с.

110. Таран, Т. А. Ситуационное моделирование на основе качественных рассуждений / Т. А. Таран // Искусственный интеллект. – 1996. – №1. – С. 102–114.

111. Хуббиев, Ш.З. Новые подходы к построению технологии обучения двигательным действиям / Ш.З Хуббиев, М.А. Эльмурзаев // Теория и практика физической культуры. – 2014. - № 2. – С. 49-51.

112. Чайников, П.Н. Когнитивные функции спортсменов игровых видов спорта: клиническое значение и особенности диагностики / П.Н. Чайников, В.Г. Черкасова, С.В. Муравьев, А.М. Кулеш, Соломатина Н.В. // Спорт и спортивная медицина. – 2018. – С. 244-249.

113. Черенков, Р. Д. Модель построения тренировки хоккеистов на промежуточном этапе подготовки / Р. Д. Черенков // Теория и практика физической культуры. – 1995. – № 8. – С. 10–12.

114. Чернецов, М.М. Формирование игрового мышления в аспекте целостного человеческого существа / М.М. Чернецов, В.А. Пегов // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. – 2016. - № 11 (141). – С. 250-254.

115. Шамионов, Р.М. Психология социального поведения личности : учебное пособие / Р.М. Шамионов. – Саратов, 2009. – 185 с.

116. Шестаков, М. Биомеханические аспекты подготовки прыгунов и спринтеров высокого класса / М. Шестаков // Бюл. ИААФ. – М.: Терра-Скорей, 2000. - № 2 (4). – С. 156-170.

117. Янев, В. Сущность и роль интеллекта в спорте / В. Янев //

Въпроси на физическата култура. – София, 1990. - № 11. – С. 74-76.

118. Яхонтов, Е.Р. Дидактическое преобразование содержания деятельности спортсменов и педагога-тренера в игровых видах спорта : дис. ... д-ра пед. наук / Е.Р. Яхонтов. – Спб., 1995. – 326 с.

119. Яхонтов, Е.Р. Теоретическое обоснование введения в научно-методический обиход спортивных игр понятия «ситуационная техника» / Е.Р. Яхонтов [и др.] // Научно-педагогические школы университета : научные труды : ежегодник – 2016. – С. 26-36.

120. Barnsley, R. H. Hockey success and birthdate: The relative age effect / R. H. Barnsley, A. H. Thompson // Canadian Association for Health, Physical Education, and Recreation. – 1985. – № 51. – P. 23-28.

121. Boloban, V. Didactic technology in mastering complex motor tasks / V. Boloban, J. Sadowski, T. Niżnikowski, W. Wiśniowski // Coordination motor abilities in scientific research / eds J. Sadowski, T. Niżnikowski. - Biała Podlaska: Faculty of Physical Education and Sport. – 2010. – Vol. 33. – P. 112–129.

122. Bourbousson, J. Space-time coordination dynamics in basketball: Part 2. The interaction between the two teams / J. Bourbousson, C. T. McGarry // Journal of Sports Sciences. – 2012. – № 28 (3). – P. 349–358

123. Buttrey, S. E. Estimating NHL Scoring Rates / S. E. Buttrey, A. R. Washburn, W. L. Price // Journal of Quantitative Analysis in Sports. – 2011. – № 7 (3). – P. 1-16.

124. Cobley, S. Relative age effects on physical education attainment and school sport representation / S. Cobley, C. Abraham, J. Baker // Physical Education and Sport Pedagogy. – 2008. – № 13. – P. 267–276.

125. Csataljay, G. Principal components analysis of basketball performance indicators / G. Csataljay, P. O'Donoghue, M. Huges, H. Dancs // World Congress of Performance Analysis of Sport VIII. Deutschland: Otto-von-Guericke-Universität Magdeburg Department of Sports Science. – 2008. – P. 737–743.

126. Dezman, B. Expert model of decision-making system for efficient orientation of basketball players to positions and roles in the game empirical

verification / B. Dezman and ekc // Coll Antropol. – 2001. – Vol. 25. – № 1. – P. 141–152.

127. Galla, T. Complex dynamics in learning complicated games / T. Galla, J. D. Farmer // Proceedings of the National Academy of Sciences USA. – 2013. – № 110. – P. 1232–1236.

128. Griffel, David. A Poisson Model for Goal Scoring in Hockey and Some of Its Applications / David Griffel // Harvard University Senior Thesis. – 1995. – P. 162–174.

129. Hankinson, M. Teaching team offense / M. Hankinson // Journal of physical education, recreation and dance. – 1983. – Vol. 54. – № 1. – P. 42–44.

130. Jianyun, C. A. Unified framework for semantic content analysis in sports video / C. A. Jianum // Proc. 2nd Int. Conf. Information Technology for Application (ICITA). – 2004. – P. 149–153.

131. Klir, J. Systemology. Automation solutions system tasks / J. Klir // Radio and Communications. – 1990. – 544 p.

132. Kozin, V. V. Situational perception in typification of game situations sportsmen sports game / V. V. Kozin, A. A. Geraskin, A. V. Zykov // X International scientific and practical conference of psychologists in physical education and sport

«Rudik's reading» : proceedings / edited by V. F. Sopov ; Ministry of Sport of RF, Department of Education of Moscow, Federal state budgetary educational establishment of higher vocational education «Russian State University of PE, Sport, Youth and Tourism». – M., 2014. – P. 64–66.

133. Schliecke, H. Validation of a Computer-based System for Training of Tactical Skills in the Sports Game Handball / H. Schliecke, C. Pöhler, P. Blaser // World Congress of Performance Analysis of Sport VIII. Otto-von-Guericke-Universität Magdeburg Department of Sports Science, Deutschland 03 rd – 06th September 2008 BOOK OF PROCEEDINGS. – 2008. – P. 694–698.